

Kazinczy Ferenc szabadkőműves kátéja

Kazinczy Ferenc 1784-ben lépett be a miskolci „Erényes kozmopoliták az égő bokorhoz Kelet felé” nevű páholyba.¹ Kazinczyt itt bizalmukba fogadták, titkárként tevékenykedett a több mint negyventagú páholyban.² Kazinczy a belépést előzőleg jól megfontolta, mérlegelte a körülményeket. A girálti páholyhoz annak frivol szelleme miatt nem csatlakozott.³ A miskolci páholy élén köztisztelőben álló személyiségek álltak. Főmestere gróf Török Lajos volt, tankerületi főigazgató az eperjesi „Az erényes utazóhoz” nevű páholy mintájára alapította, és azzal a céllal, hogy a rózsakeresztes mozgalom alapjaként is szolgáljon. A páholy alkotmánya is az ő kézírásával maradt fenn.⁴ Ez valószínűleg az a példány, amelyet el kellett rejtetni, mert Vay József, első főfelügyelő felesége otthon a szekrényt feltörte, megtalálta férje iratait, mindenkinek megmutatta azokat, és azzal fenyegetőzött, hogy átadja a hatóságoknak.⁵

A nyilvánosságnak szánt *Pályám emlékezetében* szó sincs a miskolci páholyról. Viszont Borsod megye apoteózisának lehetünk a tanúi: „A Tisza két partján nem vala megye, mely egyidőben annyi jó fejjel bírt.” Ezek a jó fejek mind szabadkőműves testvérek. És „e választottak csoportjában Vay vala legelső. Világot teremtének Miskolcon, mely az egész tájra, mely az egész honra kilövelé jöltevő sugárait.” A páholy szék mestere Török Lajos, aki egyben az egész tiszai tankerület

¹ Latin szótárunk szerint a „páholy” *domus* vagy *porticus latomorum*. Kazinczy kátéjában: *quadrum*, azaz: „négyzet”, ahogy gyakran egy téglalappal jelölték a kortársak. Kazinczy egyébként magyarul a francia *loge*-ből származó *lózsi* kifejezéssel élt.

² BUSA Margit, *Kazinczy, a szabadkőművesek titkára*, Széphalom Évkönyv 1990, 25–33.

³ VÁCZY János, *Kazinczy Ferenc és kora*, I., MTA, Budapest, 1915, 116–119.

⁴ OSZK Kt, Quart. Lat. 2663. 59–71.: Gesetze und Constitutionen der Gerechten und vollkommenen □ der Tugendhaften Cosmopoliten zum brennenden Busche gegen Orient in Miskolcz.

⁵ ABAFI Lajos, *A szabadkőművesség története Magyarországon*, Budapest, 1993, reprint, 191.; ECKHARDT Sándor, *Magyar rózsakeresztesek*, Minerva 1922/4–7., 218.

főigazgatójaként működött, és Kazinczy főnöke volt, majd 1804-ben apósa lett. Kazinczy szíve még az 1820-as években is megdobbant, amikor emlékezett: „Ki vala boldogabb, mint én, midőn Miskolcon 1784. január 16d. arcomra nyomá első csókját!”⁶ Csak éppen azt nem mesélte el Kazinczy, hogy ez a csók a beavatási szertartás része volt, ezzel került be a titkostársasági demokratikus kultúrába.

Nem a titkostársasági kultúra divatja ragadta magával Kazinczyt, hanem az, ami a szabadkőművesség varázsa és lényege volt. Éspedig az, hogy a szabadkőművesség új közösségélményt kínált és szabad teret a diszkusszióhoz. És a páholyvilág vonzerejét csak fokozta, hogy a közéletben a katolikusok mögött a protestánsok alig vagy csak nagyon nehezen érvényesülhettek. A páholyok mindenek előtt a reformtörekvések műhelyei lettek, a szellemi és erkölcsi versengés intézményei. „És osztán az a szép egység, mely nem születést, nem fényt, hanem érdemet tekint. Ferenc császár, a Mária Terézia férje egy lózsiban egy konziliáriussal, egy koncipistával, egy hadnaggyal, egy franciskánussal, egy kálvinista vagy egy rác pappal, s ott feltett süveggel mindenike s ott mint barát és barát, mint testvér és testvér! Képzelhettek-e istenibb pillantást, mint az volna, ha őket így látnátok a virtus nevében egyesítve?” Kazinczy még nem is volt szabadkőműves, de már egy szabadkőművességről vitatkozó társaságban így magasztalta a páholyvilágot.⁷ Amikor aztán bekerült a páholyvilágba, akkor látnia kellett, hogy a valóság némileg más. Volt benne sok az eszményi közösségből, az utópia felé mutató mozzanatokból, ám a zord valóságból, a hierarchiával járó sznobizmusból is. Erről árulkodik Kazinczynak az erdélyi baráthoz, Aranka Györgyhöz intézett levele 1790 márciusából.⁸ „Nem tudom, mennyire hatottál a Kőművesség grádicsain: tudod pedig, hogy itt a felsőbb grádicson lévő az alsóbb grádicson lévő azon grádicsokra nézve, amelyeken ez véle nincs, profanusnak tartozik nézni. Én tehát vaktában nem szólok, mert a Kőművesség előttem szent. Hogy egy □ [lózsi]ban [azaz: »páholyban«] harmadik személyt viseltem, azt mondhatom; de azt is mondhatom, hogy nékem a három angliai grádusomnál, mely inas, legény, mester, több nincs és nem is lesz könnyen. Historice sok grádusokat esmerek, de reájok nem vágyok. El-tévedéseknek nézem azokat, vagy – ó miért kell ezt vallhatnom! – némely kötelességekről elfelejtkezett Beutelschneiderek míveinek. Egy consiliarius Budán 1787-ben nékem egy skatulyát ád kezembe, kinyitom, 36 kötényt találtam benne, majd fekete, majd veres, majd zöld, majd

⁶ MTAK Kt, Kazinczy Ferenc: [Pályám emlékezete.] Tört. 4-70, 78–80. A történetet emlékiratai egyéb változataiban is olvashatjuk.

⁷ KAZINCZY Ferenc, *Az én életem*, gyűjt., szerk., előszó, jegyz. SZILÁGYI Ferenc, Magvető, Budapest, 1987, 118.

⁸ KAZINCZY Ferenc *levelezése*, I–XXIII., kiad. VÁCZY János – HARSÁNYI István – BERLÁSZ Jenő, MTA, Budapest, 1890–1960, II., 51–55. (A továbbiakban: KazLev.)

sárga, majd fehér pántlikával. Beszélgetek, úgy szól, mintha ő építette volna a Salamon Templomát, és még is –”

Ez keserű kritika, elszomorító valós mozzanatok kritikája. Ezzel szemben állt „a szent” szabadkőművesség eszménye, ami sokak számára valóság: „Én nekem a kőművesség olyan társaság, amely egy kis karikát csinál a legjobb szívű emberekből; melyben az ember elfelejti azt a nagy egyenlenséget, amely a külső világban van; amelyben az ember a Királyt és a legalacsonyabb rendű embert testvérének nézi, amelyben elfelejtkezik a Világ esztelenségei felől, s azt látván, hogy minden tagban egy lélek, t. i. a jónak szeretete, dolgozik, öröm könnyeket sír, amelyben ki-ki igyekezik ember társainak nyomorúságát a szerint a mint tehetsége engedi, könnyíteni, amelyben ki-ki olvasni, tanulni, szerzetes atyjafiait munkái, írásai, példái által tanítani tartozik; – az ilyes társaság nékem kedvesebb, mint amely aranyat, vagy olyas életet-hosszabbító orvosságokat csinál, hogy aki véle él, szemem láttára nyomorék koldussá lessz; amely non-sensekkel múlatja magát, ördögöket kíván segítségül, s több efféle haszontalanságok, esztelenségek, bolondságok körül forgolódik. – Az én ítéletem szerint elég mindég egy []ban a három meg-nevezett gráduson dolgozni, hogy először azoknak meg-lépése alatt a szék Mester (Meister von Stuhl) az alatta valóinak elméleti tehetségét, ’s szíve minéműségeit szintén a fenekig esmerje. másodsor, hogy az ott elő-forduló ceremóniák a Tagokat bizonyos feierliche Stimmungban tartsák, és így az öszvegyűlések tsendesen és annak rende szerint folyjanak. harmadsor: hogy azokból a Bruder Redner alkalmatosságokat szedjen az Oratiók írására. De ez maga még nem elég. Minden []nak lehet valamely különös célt venni materiául. Bécsben a Born []ja a tudományok elő-vitelét vette célul. Blumauer, Ratschky, Alxinger, Leon, Haska, ’s mások ott olvasták el verseiket; a többi szent kötelességnek tartotta tartalék nélkül adni elő ítéletét.”

Ennél világosabb válasz nem lehet arra a kérdésre, hogy mi az ideális szabadkőműves páholy? A válasz egyértelmű: szellemi műhely. Ennek virágkora 1784–1785 volt. 1786-ban – II. József parancsa nyomán – hivatalosan meg kellett szűnnie ennek a szellemi műhelynek. A császár ugyanis csak a tartományi központokban engedélyezte szabadkőműves páholy működését, és azt is szoros állami felügyelet alatt. Így már csak titokban működhetett a miskolci páholy, amíg aztán 1788-ban végleg feloszlatták.⁹ Kazinczy közben Abaúj megyei aljegyzői állását országos közszolgálatral cserélte fel. Török Lajos főigazgatósága alatt iskolafelügyelő lett, és ebből az állásából 1791-ben mentette fel az uralkodó. Keserűen is írta ugyancsak Arankának még 1790 januárjában, miután „a Fejedelem rendelése gátlást vetett barátságos öszvegyűléseinknek. Azóta munka és

⁹ ABAFI, *A szabadkőművesség története...*, 209.

□ nélkül vagyok.”¹⁰ Valójában közben mégis volt páholya. Sőt, több is. Kassán tagja lett a Rózsa rendnek, amely a rózsakeresztes mozgalom mellékhajtása volt. A rózsakeresztes mozgalom és a szabadkőművesség nem azonos, de olykor összefonódtak. Rózsakeresztesnek csak a szabadkőművesség harmadik, ún. skót fokozata után vették fel a jelentkezőket.¹¹ Amikor Kazinczy a „historice” ismert „sok grádus”-ról írt, akkor egyben már elhatárolta magát a rózsakeresztesektől. A rózsakeresztesek mozgalmának éppen Kazinczy Ferenc főnöke és majdani apósa, Török Lajos lett az egyik apostola, és a titkostársasági kultúrának ez az ágazata az alkímiánál kötött ki. A misztika pedig soha nem vonzotta Kazinczyt, és úgy figyelte a rózsakeresztes alkímiát, mintha mindig Voltaire figyelmeztetése járt volna elméjében: „Oh ember! Ez az Isten azért adott értelmet, hogy jól viseld magad, és nem azért, hogy az általa teremtett dolgok lényegébe behatoljál.”¹² Így érezhetett akkor, amikor 1801-ban Török Lajos „engem a’ maga Cosmogéniai mysteriumaiba initiálni akara, de a’ mellyektől én iszonyodom ’s iszonyodtam,”¹³ „és az alkimista könyvektől iszonyodást és nem csak csömört kaptam”.¹⁴ Később egyik nagy filozófiai episztolájában vallott arról, hogy a Teremtés titkainak fűrészése milyen szenvedést hoz, hiszen az ifjú, aki Szaiszban a pap tilalma ellenére fellebbentette a leplet a képről, „Isisz’ / Szent zsámolyánál” lelt szörnyhalált.¹⁵ Ez az emberi megalománia kritikája is, mert Novalisnál, akinek képzeletvilágát Kazinczy nem szívlelte, a fátylat fellebbentő ifjú „csodák csodájára önmagát látta”.¹⁶

Kazinczynak a rózsakeresztesek mozgalma egyik vadhajtásáról, a Rózsa-rendről sem lehettek jó tapasztalatai, bár erről – úgy tűnik – bölcsen hallgatott. A Rózsa-rend mozgalmát a komáromi születésű egykori jezsuita, Grossing indította el, ez a jellegzetes ideológiai kalandor, aki udvari megrendelésre a magyar közjogot támadta,¹⁷ és udvari titkárságig vitte. Csalásai miatt azonban 1782-ben II. József még be is börtönözte, hogy ezután pályáját Németországban folytassa, ahol radikális lapokat adott ki, s ezekben már a felvilágosodott abszolutizmust is bírálta, közben megszervezte a Rózsa-rendet, amelynek ereje abban rejlett volna, hogy igyekezett nőket is beszervezni a világmegváltó célok megvalósítása

¹⁰ KazLev II., 16.

¹¹ ECKHARDT, I. m., 213.

¹² VOLTAIRE, *Dictionnaire philosophique*, Flammarion, Paris, [é. n.], 16.

¹³ KazLev IX., 175.

¹⁴ KazLev XXII., 187.

¹⁵ KAZINCZY Ferenc, *Gróf Török Lajoshoz = Uő. összes költeményei*, s. a. r. GERGYE László, Balassi, Budapest, 1998, 156. (*Régi Magyar Költők Tára XVIII. század*)

¹⁶ *Novalis*, szerk. Walter REHM, Fischer, Frankfurt am Main – Hamburg, 1956, 54.

¹⁷ DOMANOVSKY Sándor, *József nádor élete*, I/1., Budapest, 1944, 79–83.

érdekében.¹⁸ A nők kíváncsiságát használta ki, a titkos társaságok által gerjesztett és éltetett általános kíváncsiságot. A Rózsa-rend – írja Abafi Lajos – „remekmunka volt a maga nemében. Olyan, mint a férges alma: mosolygó felszín alá rejtett undokság,”¹⁹ mert a főszervező igyekezett minden befolyt pénzt és adományt magának megszerezni. A rend Magyarországon is tért hódított.²⁰ Grossing Berzeviczy Gergelyt is megnyerte, aki felkarolta a felvidéki szervezkedést. És nem is eredménytelenül, hiszen leányiskolát alapítottak, ahol szegény gyermekeket tanítottak.²¹ Kassán Kazinczy is tagja lett a rendnek, Koloman Fichtenbach néven,²² de aztán hamar kiábrándult az egészségből, igyekezett elfelejteni, míg a szabadkőművességről egész életében pozitívan nyilatkozott,²³ miközben apósának, Török Lajosnak a rózsakeresztes misztikához kapcsolódó nézeteit is kárhoyztatta. Viszont II. József rendelete ellenére Kassán újjáélesztették az „Égő bokorhoz” nevű páholyt.

A kassai páholy neve a miskolci páholyéra emlékeztet. Alapítói is ugyanazok. Így jobban érezhetjük a jelentőségét annak, ahogy Kazinczy a miskolci páholy jelentőségét látta, amikor arról a miskolci világ országos jelentőségéről írt. Kazinczy ugyanis Baróti Szabó Dáviddal és Batsányi Jánossal megindította a Magyar Museum című folyóiratát. És ennek olyan sok szabadkőműves munkatársa volt, hogy Abafi Lajos szerint a páholy hivatalos közlönyének tekinthető, annál is inkább, mivel maga Kazinczy lehetett „a páholy lelke”.²⁴ Csakhogy Kazinczy hamar meghasonlott Batsányival – egy életre. 1789-ben ezért saját szabadkőműves nevén új folyóirat – az Orpheus – megindítását kezdte szervezni. A névválasztás szimbolikus gesztus. Kifejezi a páholyvilág magyarosításának vágyát is. Arankához intézett 1790 márciusi levelében vall erről a törekvéséről: „Pesten lévén Novemberben, azt a tanácsot adtam, hogy egy Magyar Nyelven folyó □ állíttasson-fel. Gyalázatjára van Nyelvünknek, hogy csak németül és deákul dolgoztunk. Effektusa kezdett lenni, de meg csökkent: mert az atyafiak el-vesztették minden reménységeket, hogy a kőműveség jó lábra állhasson.” 1790 márciusában ez a keserűség harcra ösztönözte: „Nagy még a setétség, kedves Barátom! és nékem úgy látszik, hogy mivel némely helyeken napok támadnak, a barlangok setétjei még feketébbekké válnak, mint eddig voltak, míg Egüinket

¹⁸ Fritz VALJAVEC, *Die Entstehung der politischen Strömungen in Deutschland 1770–1815*, Wien, 1951, 119–125.

¹⁹ ABAFI Lajos, *A Rózsa-rend*, *Hazánk* (4) 1885, 647.

²⁰ ABAFI Lajos, *A Rózsa-rend*, *Hazánk* (5) 1886, 12–30.

²¹ H. BALÁZS Éva, *Berzeviczy Gergely, a reformpolitikus 1763–1795*, Akadémiai, Budapest, 1967, 116., 137–138.

²² Robert GRAGGER, *Preußen, Weimar und die ungarische Krone*, Berlin – Leipzig, 1923, 28.

²³ Z. SZABÓ László, *Kazinczy Ferenc*, Gondolat, Budapest, 1984, 67.

²⁴ ABAFI, *A szabadkőműveség története...*, 303.

estveli homály fogta vala bé. Én meg-makatsítottam magamat ki-tsikarni a Superstitio kezéből a véres tört, és irtóztató képéről le-kapni az áll-orcát. Voltaire, Rousseau, Helvetius, a Sanssouci lakott Philosophus, 's a Kőművesség úgy adnak paist balomba, jobbomba kardot, lábaimra szárnyakat, mint mikor Perseust készítették-fel az Istenek az Andromeda meg-szabadítására. Tsak attól tartok, hogy lángoló fel-gyűléseim által el ne rontsam igyekezeteimnek böldegulhatásait. Olvassa meg a kinek esze és szíve van Orpheusom bé-vezetését, olvassa meg pag. 90. azt, a mit Rousseauból fordítottam, és azt a mit Kallós által fordítottam Helvetiusból; – olvassa-meg tulajdon gondolkozásomat Orpheusom II-dik kötetében a Lélek halhatatlansága felől, 's látni fogja, ki vagyok, 's áldani fog, ha én már régen nem lézek is. Valakinek fel kelle támadni, mert már többé szenvedni nem lehet, amit csinálnak.”²⁵

Az Orpheus folyóirat Orpheusa nem pillanatnyi indulatból lázadt saját világa ellen, hanem a felvilágosodás értékeinek érvényesítése vezette. Úgy tett, mint aki páholy nélküli szabadkőművesként folytatja küzdelmét. Valóban, a nyilvánosság lehetőségeinek megnyilvánulásával a titkostársasági kultúra az 1790-es évek elején veszített varázsából. Ugyanakkor a páholyvilág nem szűnt meg. Kazinczy eljutott a mesterfokra. Hogy pontosan hol és mikor, nem tudni. De mesterköténye megmaradt, és azon rejtjelekkel ott áll: Labor omnia vincit – a munka mindent legyőz.²⁶ Közhely, illetve Vergilius közismert kijelentése (Georgica, I., 145.), Rousseau is élt vele a *Vallomásokban*. Kazinczy számára életprogram volt. Folyóiratával a nyilvánosság elé lépett, de a nyilvánosság fórumain kifejtett törekvések mégsem hozhattak tartós sikert. II. Lipót is átmenetinek szánta alkotmányos gesztusait. A titkostársasági kultúra eszközeivel készült a revánsra, bár ki tudja, hogy megkockáztatta volna-e. Utóda, Ferenc viszont a merev reakciót választotta. Kazinczy számára egyre vonzóbbnak tűnt a titkostársasági demokratikus kultúra. A szabadkőművesség is ennek volt része, és még inkább az illuminátus rend, amelynek erősebb volt a mítosza, mint ő maga. Martinovics is azzal ért el igazán sikert Lipótnál, hogy az illuminátusokról jelentett különböző kitalált történeteket, aztán az illuminátus mitológia vonzásában szervezte meg a maga titkos társaságait. Kazinczy is az illuminátusok felé kezdett orientálódni: „Hallottál é valamit az Illuminatusok felől? Ezek az emberek Bécsben is dolgoznak, még pedig nagyon. Az ő célok a mennyire sejdíthetem, (mert hogy én soha sem vétettem fel közzéjtek, arról esküszöm néked a Mindenható Építő

²⁵ KazLev II., 54.

²⁶ BALASSA József, *A szabadkőművesség kézikönyve*, II., *Legényfok*, Losonc, é. n., 22. Vö. JÁSZBERÉNYI József, „A Sz: Sophia' Templomában látom én felszentelve nagysádat”, *A felvilágosodás korának magyar irodalma és a szabadkőművesség*, Argumentum, Budapest, 2003, 119. (*Irodalomtörténeti füzetek*, 153.)

Mester előtt!) volt evertere superstitionem, opprimere Tyrannismum, benefacere. – Nem ez é az élet legédesebb boldogsága?” Helyeselte a női páholyok alakítását is; persze a férfiakétól külön. Az igazi szabadkőműves csak férfi lehet: „Szerzetes-é vagy Vitéz Atyafi? Mind a kettő. Mert a kőművesi ◊ [rend] éppen olyan, mint a Maltheser. Félig pap, félig katona. Néha tömjén van kezébe, melyet a Teremtés Istenének nyújt bé, néha kard, mellyel az ártatlanságot védelmezi.”

Kazinczy levele – a saját kezével írt – szabadkőműves kátéjának leghitelesebb magyarázata.²⁷ Áttételes magyarázat, mert nem ismerünk tőle olyan levelet, amelyben szót ejtett volna róla. Nem is lehet pontosan tudni, hogy mikor írta, mert kézírásának képe évtizedeken keresztül változatlan. Széky Péter megvizsgálta és így nyilatkozott: „A kéziratokat áttekintve mindenekelőtt azon meggyőződésre jutott, hogy ez nem fordítása egyiknek sem az általam ismert azon kori szertartáskönyveknek, hanem majd egy, majd más kifejezésből következtethetni vélem, hogy alapos tanulmányozás után készült önálló jeles munka, mely nagy mértékben figyelmet érdemel.”²⁸ Ennek nyomán Váczy János is önálló műnek tartja, és azt sejteti, hogy Aranka számára készítette, amikor ugyancsak idézett levelében páholyalakításra buzdította erdélyi barátját, és ehhez segítségét is ígérte: „Gondolkozz erről, édes Barátom, s ha esmersz vagy hat-hét tökéletes szívű embert, akinek a feje vagy üres a bolondságtól, vagy megtisztulhat, szólj nékik, monddjad, hogy valamit ilyest kezdeni lehet; ha még Profanusok, csinálj jó ideát a' Kőm. felől, bíztasd, hogy azok lehetnek, 's légy rajta, hogy egy □ állítasson fel nálatok. Én nekem, tudod, nincs a' dologban semmi érdekem, csak az, hogy óhajtom a szerzet elterjedését, és meg vagyok győzve, hogy ez a legtekéletesebb oskolája az emberi szívnek. Ha mind azáltal velem ez eránt correspondeálni kívánsz, előttem igen kedves lesz, és előre fogadhatom, hogy barátságos utasítással szándékodban boldogíthatlak, sőt hogy kész leszek némely dolgokról historice tudósítani is, és oratióimat, melyeket egykor másszor mondtam, közlöm véled. A' mi pedig ezeknél mind több, egyenes utat mutathatok az igaz eredeti forrásra, a' honnan némelyek el tévedtek.” Talán erre szolgált volna a káté, amelyet Abafi Lajos a század vége felé már a miskolci páholy latin szertartásának másolatának tartott, és azt hangsúlyozta, hogy a magyar páholy „a bécsi szertartás elfogadása által még nem érezte magát azok szolgálai követésére kötelezve”.²⁹ Nincsenek benne deista és pietista mozzanatok, mint a korabeli német kátékban.³⁰ Az újabb kutatás is úgy látja, hogy Kazinczy csupán „lemásolta a miskolci latin nyelvű beavatási magyarázatokat és az iniciáció során el-

²⁷ A káté lelőhelye: MTAK Kt, K 604/2, 62–92.

²⁸ ABAFI Lajos, *Az Erényes Világpolgárok páholya Miskolcon*, Világosság 1884/10–11., 89–100.

²⁹ Abafi, *A szabadkőművesség története...*, 203.

³⁰ Ludwig ABAFI, *Geschichte der Freimaurerei in Oesterreich-Ungarn*, V., Budapest, 1899, 240.

mondott szövegeket”.³¹ Csakhogy a miskolci páholy szövegei ettől eltérnek. Persze lehet, hogy átdolgozták őket, és Kazinczy már átdolgozott változatot rögzített. De az is lehet, hogy Kazinczy valóban az erdélyiek számára készített egy egyszerűsített kátét. A Kazinczy-féle káté ugyanis egyszerűbb, mint a miskolci. (Az a feltételezés is megkockáztatható, hogy Kazinczy a kassai páholy számára állította össze a kátéját, de ennek ellene szól az, hogy főnöke, Török Lajos Kassán is vezető szerepet játszott, és inkább a miskolci kátét vette volna át.)

A kérdést azonban bonyolítja, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban van még egy Kazinczy kéziratához hasonló kézirat.³² Nem tudni, kinek a tollából. Az írásképből ítélve későbbi, mint a Kazinczy-féle káté. Két lehetőség nyílik a további találgatásokra. Elképzelhető, hogy Kazinczy Ferenc kátéjáról készült az OSZK-ban őrzött kátémásolat, mert ebben néhány olyan elírás található, amelyek egy részét valaki később tollal és ceruzával javította. Az elírások a másoló hibái lehetnek, aki nem tudhatott jól latinul, vagy nem figyelt, amikor értelemzavaró, nyelvtanilag helytelen szavakat írt le. Viszont ez a káté olyan kézitról készült, amely még őrizte a tematikai egységek eredeti és helyes sorrendjét, legalábbis ez a sorrend tűnik logikusnak. A kézirat, amelyről a másolat készült persze lehetett a Kazinczy-féle, mielőtt még átrendezték volna.

Kazinczy hagyatékát az MTA Könyvtárának Kézirattárában Jakab Elek rendezte, és ő számozta be az egyes tételeket, amelyeket aztán kötetbe kötöttek, és beszámozták az oldalakat. Az egyes tételeken belül viszont Kazinczy eredeti oldalszámozását találjuk. Váczy János már ennek nagyjából megfelelően adta meg a kézirat címét (*Rituale receptionis tyronis, catechismus fratris tyronis, apertura □ tyronum et sodalium*).³³ Valóban, a bekötött kéziratban így következnek az egyes tételek, amelyeknek a címoldal után következő oldalait Kazinczy maga számozta be, és ezeket az eredeti oldalszámokat az alábbiakban zárójelben adjuk meg, a mai kötet oldalszámozását pedig utána zárójel nélkül tüntetjük fel, szögletes zárójelben pedig az eredeti rendnek megfelelő oldalszámot, amelyet Kazinczy nem írt ki, mert szövegkezdő páratlan oldalról van szó: *Rituale Receptionis Tyronis* ([3]–31)=63–77., *Catechismus Fratris Sodalium* ([3]–6=79–80/v., *Apertura □ Tyronum, et Sodalium* ([3]–8=83–85., *Catechismus Fratris Tyronis*. ([3]–14)=87–92/v. Ebben: *Quaestiones Fratribus Visitantibus proponendae*. ([13]–14). Az OSZK-ban őrzött káté másolatában az egyes fejezetek sorrendje a következő: *Apertura □ Tyronum, et Sodalium, Catechismus Fratris Tyronis, Catechismus Fratris Sodalium, Rituale Receptionis Tyronis*.

³¹ JÁSZBERÉNYI, I. m., 127.

³² OSZK Kt, Oct. Lat. 688.

³³ VÁCZY, I. m., 112.

Kazinczy kátéja a Jánosrendi szabadkőművesség skót rítusához igazodik. Ha viszont összevetjük egyéb kátékkal, van benne valami személyes vonás. Abafi – Székely Péter véleménye nyomán – úgy látta, hogy az esküből hiányzik az a mozzanat, amely leszögezi az áruló testének a tenger fenekére vetését, és új benne a testvéri szeretet kinyilvánítása.³⁴ Valójában a miskolci eskühöz hasonló a Kazinczy-féle.³⁵ Az esküt egyébként fontosnak tartotta, fontosabbnak, mint a becsületszót. Amikor a bécsi szabadkőműves folyóiratban a becsületszóról olvasott, zárójelben meg is jegyezte: „A felveendő hatalmat ad társainak, hogy ha megszögi hitét, társai megölhessék; s ez csak azt teszi, hogy oly istentelennek fogja magát ismerni, mint amilyen az, aki érdemlette, hogy mint gonosztevő megölölessék. Sok igazat mond itt az író, de ha Ehrenwortot adhatok, miért nem adhatok Esket? Az Esknek több innepisége, több szentsége van, és így célra vezetőbb mint amaz.”³⁶

A miskolci káté szertartásai bonyolultabbak, mint Kazinczy kátéjának szertartásai. Több bennük a misztika és a szimbólum. Kazinczy nem úgy értelmezi a G betűt, amikor Boas oszlopáról ír, ahol a legények összegyűlnek.³⁷ A miskolci káté szerint az igazi szabadkőműves erények: a tiszta, a jogos, az igaz. Kazinczy kátéjában a kőművesség építménye három oszlopon nyugszik: erő, körültekintés, szép. Az erő a testvérek egyetértésében rejlik, a körültekintés az erkölcsökben,

³⁴ ABAFI, *Geschichte der Freimaurerei...*, 240.

³⁵ OSZK Kt, Quart. Lat. 2663. 23.: „Ego N. N. juro ac voveo in praesentia omnipotentis architecti hujus universi ac venerandae huius societatis, quod ego Arcana Artis Regiae Latomorum quae mihi cum tempore revelabuntur, celare, occultare, ac nemini, nisi fideli legitimoque fratri, post exactum examen, vel in vero venerandoque □ legitime congregator. fratrum revelabo. Porro promitto me fratres meos amaturum, eos in omnibus eorum necessitatibus adjuturum, in casu instantis periculi me consilio et opera, imo etiam periculo sanguinis mei defensurum. Insuper spondeo me e consideratione periculosi hujatis status, locum receptionis meae, nomenque Magistri mei ac Confratrum meorum nemini unquam revelaturum. Quodsi vero e praecipitantia, aut praeconcepta malitia, vel quacunquē demum de causa venerandam hanc societatem proderem, subjicio me gravibus poenis utpote: , quod ut guttur meum rescindatur, lingua mea e faucibus oris mei coellatur, cor meum e sinistro meo pectore eradicetur, corpus meum in cineres redigatur, cineresque mei in superficie terrae dispergantur, me vel memoria mei supermaneat. Sic me Deus adjuvet, sanctum ejus Evangelium.”

³⁶ MTAK Kt, K 605. Kazinczy Ferenc szabadkőműves feljegyzései. 127.

³⁷ „Politus cubicus lapis. Significat cor sodalis jam bene elaboratum esse debere, ac velut lapis hic ex omni parte pulcher ac politus est, ita sodalem in omnibus suis actionibus purum, Justum, Verum, bonique cordis esse debere, ut sit coram Deo hominibusque placens. Hae sunt morales virtutes, quae verum Murarium constituunt, eumque de indubitata mercede ad Columnam Boas recipienda securum reddunt. Flammea Stella, in ejusque medio posita Littera G. denotat Deum in trinitate, et Trinitatem in unitate. Alludit etiam ad Geometriam, vel quintam scientiam quae sodalibus ostendit, quod Deus sit fons et origo omnium scientiarum, primusque sapientissimus architectus interminati universi, quem in perfectissima magnificentia in rebus, in, penes, supra et infra nos existentibus conspicimus.”

a szép a jellemben. Ugyanakkor: „Az erények szimbólumának három foka van, melyekkel a szabadkőműveseknek ragyogniok kell: hallgatás, buzgalom, türelem.” 1789-ben Kazinczy-Orpheus körültekintően, ám türelmetlenül akart szólni azokhoz, akikkel egyetértett, miután 1788-ban a Magyar Museumban a szép és rút, igaz és nem igaz, tökéletes és hibás megkülönböztetését hirdette meg programként.³⁸ Ha a különböző jelszavakat összehasonlítjuk, akkor úgy tűnhet, a kátét a Magyar Museum első számának, illetve az ebben megjelent programcikke megjelenése után írhatta, mert ezen a programcikken összekaptak Batsányival, aki szerzője tudta nélkül alaposan átírta azt. Ekkor jöhetett rá, hogy milyen fontos a körültekintés, vagyis a prudentia. Az Orpheust már egyedül szerkesztette. Ugyanakkor a szót, és amit takart, nem szerette. Levelezésében 1804-ben bukkant fel a szó. Először egy barátjának vallott: „te elég prudentiával, széplelkűséggel ’s barátsággal bírsz...” (656. számú levél.) Majd sejtelmesen jelezte: „Prudentiores me intelligent.” (2148.) De aztán kifakadt: „Az a’ mit a’ világ Prudentiának nevez, engem is megtántorított, ’s az ilyen dolgozásokat soha sem tartottam meg; pedig becsek igen nagy volna.” (2849. számú levél.) Nehéz eldönteni, hogy büszke volt rá vagy szégyelte: „Külömben a’ prudentia ritkán oltja-el szívem lángját: de itt még is nem merem; félek, hogy ellenségeim szavaimnak más értelmet adnak.” (3083. számú levél.) Aztán kárhoztatta: „Az az átkozott prudentia sok kárt teve a’ világon.” (3147. számú levél.) Viszont: „Az imprudentia sokszor prudentia, mert a’ jót meg kell tenni, ha érette bántanak is.” (3816. számú levél.) De azért azt is kérte: „mutassa-ki nekem, mit írjak több prudentiával – (ez az előttem gyűlöletes Bölcsesség nekem ritkán társam)...” (3818. számú levél.) Így: „Végig tekintvén, a’ mik történtek, nem érzékenységet vádoló – egy érzés érzeteti velünk mi a’ jó és mi a’ rossz, és a’ ki a’ rosszat tüzesen nem gyűlöli, nem szeretheti tüzesen a’ jót – sem azt a’ szabadságomat, hogy érzésemet meg nem tagadtam, ’s azzal a’ félnék szíveskedéssel nem mondottam ki, mellyet a’ Világ Prudentiának és Modestiának nevez: de igen azt, hogy Egmonti vérem a’ gonoszokat csak gyengéknek nézte ’s még bízott hozzájuk; igen azt, hogy barátságokat még kerestem, hogy velek az adott Oránieni intés után is leveleztem. Az alacsony lelkűeknek barátsága is kelepceze volt, sőt nyíltszívűségemet, mellyel őket bizakodásra akarám bírni, vesztenre fordítják.” (3936. számú levél.) És: „Was konnte all Gutes geschehen, wenn wir die fatale Prudentia nicht immer uns kalt zulispeln liesen!” (5847. számú levél.) Viszolygott attól, akinek „[e]lvadította erkölceit a’ hivatal és a’ veszélytől rettegő fertelmes prudentia.” (4459. számú levél.)

³⁸ FRIED István, „Aki napjait a szépnek szentelé...”. *Fejezetek Kazinczy Ferenc pályaképéből és utókorra emlékeztetéből*, Kazinczy Ferenc Társaság, Sátorlajújhely–Szeged, 2009, 26–29.

Kazinczy tehát elmarasztalta az óvatosságot, ugyanakkor félt, és mégis merész volt. Valamiféle köztes állapotban élt, amit szellemi bátorságnak nevezhetünk. Ebben segítette a szabadkőműves múlt, amely számára maga volt a jelen, és a szabadkőművesség értékei úgy éltek tovább a verbális térben, hogy Kazinczy magatartását is jellemezheti az, ahogy Magyarország Nagy Oriense Szövetség Tanácsa 1875-ben – Csáky Tivadar elnöksége alatt – válaszolt a kérdésre:

Mi a szabadkőművesség? mit akar? miért titkolózik? és végre szükséges-e még a jelen felvilágosodott korban?

Mi a szabadkőművesség?

Nehéznek látszik erre rövid szavakkal felelni, sokan megkísérették kevesebb nagyobb szerencsével, leghelyesebben válaszolt Feszler tudós testvérünk, aki azt mondja: Die Freimaurerei ist die Kunst, ohne die Triebfedern der Furcht und der Hoffnung recht zu handeln. Valóban találó magyarázat, magasztos bölcsészet! s azért joggal neveztük el a szabadkőművességet „királyi művészetnek”, mert akinek sikerül helyesen cselekedni a félelem és remény rügőit nélkül az elérte az emberi nem tökélyét. Igenis a szabadkőművesség arra tanít, hogy nem félve a büntetéstől sem ezen, sem a másvilágon, nem várva jutalmat sem az életben, sem azon túl, helyesen cselekedjünk, azaz tegyük a jót a jóért, természetes ösztönből kivetkőzve a hiúság és földi előny minden salakjaiból; ezen magasztos megfejtés magában foglalja minden előítéletnek, türelmetlenségnek és elfogultságnak a kiirtását is.³⁹

A kőművesség több volt, mint szép emlék, az erő tudatának a forrása. Amikor Kazinczy fogsága után Bécsben járt, lelkesen másolt – egyébként unalmas eszmefuttatásokat is – a szabadkőművesek folyóiratából. Az idős Kazinczy „félt”, de szívesen emlékezett élete egy-egy bátor fellobbanására. „Félt”, mert úgy érezte „a bátortalanság nekeni karakteremben fekszik”. Ugyanakkor mindig is megvolt benne a sorsot kihívni kész merészség, és érezte, hogy olyan idők jönnek, amikor a félelmet le kell győzni. Kétszer is leírta „Egy bátor szavam az Abaújvármegyei gyűlésen Kassán, 1794” című jelenetét. 1827-ben még saját jelenlegi lelki állapotát is beleszötte: „Vitéz Imre, testvére Jánosnak, ki követje volt e megyének 1825.[-ben] is a dietán, 1793. lefordítá s kinyomtatata Kassán egy nyomorult firkát e cím alatt A kőművesek nem jacobinusok. Páter Szuhányi, exjesuita [Bodenlosz Mihálytól] egy hasonló érdemű munkát nyomtatata: A kőművesek jacobinusok; s a két munka szabadon forga kezeken. De mivel Szuhányi azt is beszélé, hogy II. Leopold császárnak halálát kőműveseknek lehet tulajdoní-

³⁹ OSZK Kt. Analekta 5441. Szabadkőműves irományok és levelek gyűjteménye. Balassa József hagyatékából.

tani – (Leopold maga is kőműves volt, s még Bécsben is buzgó kőműves, s a maga prágai koronázásakor ezeknek adá által nevelésül egy gyermeket) – s az udvar a Szuhányi állítását complimentumnak nem vehető,” munkáját betiltotta. „Amint a parancsolat felolvastaték, az imádkozni nagyon szerető Szent-Imrey Pál megszólala: Quidcumque demum dicamus, Latonii certe Jacobini sunt.” [Azaz: „Bármit is mondunk, a kőművesek bizton jakobinusok.”] Erre „azzal a tűzzel, melyel a jó mellett s a rossz ellen még most is (1827) lobogok, felkelék s szemeimet Bodenlósra szögezvén s feleletemet [...] e szókat mennydörgém: Civitatem miscere et reges sicario more tollere, non Latomorum est, sed Jesuitarum.” [Nem a szabadkőművesek, hanem a jezsuiták keltenek zavart az államban és ők ölik meg orgyilkos módjára a királyokat.] Fáy Mihály figyelmeztette, hogy ezt megtorolják. „Ettől és az illyektől rettegtem én, midőn elfogattatám, mert mit vétettem különben?”⁴⁰ Egyébként 1794 júliusában sokkal visszafogottabb módon számolt be a jelenetről Hajnóczynak. Szó sem volt mennydörgésről, csak egyszerűen megmondta, hogy Bodenlosz munkája „ugyan teli van a legszemtelenebb kalumniával, mindaz[onált]al az olyan, amely semmi kárt nem tett, és nem tehetett”. Elmondta, hogy Lipótot nem mérgezhették meg a szabadkőművesek, és „nagy a gyanú”, hogy ő is szabadkőműves volt. Nagyjából hasonlóképpen nyilatkozott a jezsuitákról, amint később emlékezett. Arra nem emlékezett, hogy megjegyzése nyomán nagy nevetés támadt, és még hozzá tette: „Ez eléggé mutatja, hogy a rossz könyv, ha csupa convitiumból áll is, veszedelmes nem lehet.”⁴¹

De ami a vétkezést illeti, tudjuk, vétett. Részt vett a jakobinus mozgalomban. És előtte nemcsak Abaúj megyében, hanem Zemplén, Szatmár, Szabolcs és Bihar megyében is a sajtószabadság mellett szólalt fel a megyegyűléseken,⁴² ahol a cenzúra ellen léptek fel.⁴³ És nem öncélúan. Hátsó gondolatait Cházár Andrásnak 1794 márciusában így fejtette ki annak kapcsán, hogy Gömör vármegye a sajtószabadság érdekében feliratban fordult az uralkodóhoz: „A minisztérium így szól: Wenn sie ihr Verböczy und ihr Corpus Juris citierten, nun, das ging noch an; allein aus dem Jus Naturae zu raisonniren! das geht einmal für allemal nicht. [Ha a Corpus Jurisukat és Verböczyjüket idézték, akkor az még elmegy, de csak a természetjogra hivatkozni! az egyszer s mindenkorra tilos.] Pedig én azt tartom, annak van vége, hogy a reprezentációk a Verböczyből és a Corpus Jurisból irattassanak. Menschenrechte ez az új Verböczy.”⁴⁴

⁴⁰ MTAK Kt, K 624. Magyar dolgok, Széphalom, 1830. 141. Idézi: KAZINCZY, *Az én életem*, 161., 623. Az 1827-es betoldás nélkül. A betoldás kezdete: „azzal a tűzzel”, vége: „lobogok”.

⁴¹ KazLev XXIII., 41.

⁴² KazLev II., 318.; KazLev VII., 114.

⁴³ *A magyar jakobinus mozgalom iratai. A magyar jakobinusok iratai*, I., kiad. BENDA Kálmán, Akadémiai, Budapest, 1957, 933.; H. BALÁZS, *I. m.*, 202.

⁴⁴ CENTGRÁF Károly, *Egy ismeretlen Kazinczy-levél*, ItK 1974, 236.

Az emberi jogok tenploma pedig a szabadkőműves páholy volt, szertartáskönyve a káté. A káté egyszerre személyes és személytelen mű, és ez a kettős jelleg az élet dialektikáját fejezi ki. Talán ezért olvasta Luther élete végén saját kis katekizmusát újra és újra, ígyelve megnyugvást. Kazinczy szabadkőműves kátéja is személyes alkotás,⁴⁵ de úgy látszik, miután megírta, félretette, viszont kátéja sok tanítása élete végéig irányadó értékszempontra maradt. Hiszen a felvilágosodás olyan tanításairól van szó, amelyek más és más, hasonló és mégis eltérő formában bukkannak fel a különböző szabadkőműves kátékban. A biblikus fordulatok a vallás lényegével való közösséget fejezték ki: Pulsate et aperietur, petite et dabitur, insinuare vos et recipiemini. A szertartások pedig kielégítették a protestánsok ceremónia-éhségét, és valamennyien valamiféle revánsot vettek a katolicizmuson. A páholy: szabad tér, amely közéletet pótol, itt lehet büntetlenül tervezgetni a jövőt – szakszerűen, erkölcsileg is magas szinten. Amikor Kazinczy lázas igyekezettel másolgatott a bécsi szabadkőműves újságból, a *Journal für Freymaurer*-ből, nem állta meg, hogy egy-egy zárójelben ne valljon ő maga is: „A Kőművest az is tartatá a vétektől, hogy tiszta társai előtt pirulás nélkül megjelenhessen, sőt ha gyalázatos vala a tett, melyet különben elkövetett volna, rettegett, hogy a tiszták ki fogják zárni a társaságokból. A legújabb idők megtiltaták az uralkodókkal a kőművességet, mert a Szabadság és Egyenlőség ideáját az emberek innen vették, holott a kőművesség is csak a Természetből; és mert félniek lehet, hogy a kőművesség leple alatt az újítás lelke által megszállottak az országlás ellen koholnak vétkes szándékokat, – s a kőművesség hátra vonta magát, s nyugszanak, míg egy jobb idő felkölti majd álmaikból.”⁴⁶

Ekkor már a titkostársasági demokratikus kultúrát a magántársasági folytatta. A magántársaság valamiféle szekularizált páholy. „A páholy mindenütt ott van, ahol a magukat egyenlőknek tartó választott barátok köre kialakul” – mint a szabadkőművesség egy újabb elemzésében olvasható.⁴⁷ A magántársaságra pontosan illik az, ahogy Kazinczy a szabadkőművességet jellemezte: „Énnekem a kőművesség oly társaság, amely kis karikát csinál a legjobb szívű emberekből, melyben az ember elfelejti azt a nagy egyenetlenséget, mely a külső világban van, amelyben az ember a királyt és a legalacsonyabbrendű embert testvérének nézi, amelyben elfelejtkezik a világ esztelenségei felől, s azt látván, hogy minden tagban egy lélek, ti. a jónak szeretete dolgozik, örömkönnyeket sír; amelyben sokkal biztosabb barátokat lel, mint a külső világban; amelyben ki-ki igyekszik embertársainak nyomorúságát aszerint amint tehetsége engedi, könnyíteni; amelyben

⁴⁵ ABAFI, *Az Erényes Világpolgárok páholya...*

⁴⁶ MTAK Kt. K 605. Kazinczy Ferenc szabadkőműves feljegyzései, 55.

⁴⁷ Pierre-Yves BEAUREPAIRE, *La franc-maçonnerie, observatoire des trajectoires et des dynamiques sociales au 18e siècle, Dix-huitième siècle 2005/37.*, 27.

ki-ki olvasni, tanulni, s szerzetes atyafiait munkái, írásai, példái által tanítani tartozik.⁴⁸ Ami Voltaire-nél általános szeretet,⁴⁹ az itt leszűkül, pontosabban leszűkítik „a világ esztelenségei”, ugyanakkor a „kis karika” hasonló a szeretet kötelékéhez, amely Schillernél láncként fogja össze a természetet. Aki széttöri bűnös, és tragédiát okoz.⁵⁰ Kazinczy óhatatlanul meggyűlölte azt, aki nem lépett be a magántársasági demokratikus kultúra virtuális páholyvilágába, mint Batsányi Jánost vagy Döbrentei Gábort, aki nem tartotta magát a páholy-etika íratlan törvényeihez. A magántársaságban a szabadkőművesek formális titka informális titokként élt. És éltek a páholyemlékek. Úgy hogy Kazinczy 64. életévében is azt vallotta, hogy nem ismer „nagyobb szerencsét, mint azt, ha valaki kőművessé lehetett”.⁵¹ A hallgatás arany szabálya is érvényesült, mint Kazinczy többször is leszögezte: „Hallgatni szabad (*néha!*): de egyebet mondani, mint amit érzünk, soha nem szabad.”⁵² Másképpen mondva: „Nekünk ahhoz lehetett szoknunk, hogy hallgatni tudjunk. De nyilván ott, ahol *kell*.”⁵³ És ebből következően úgy is kell beszélni, ahogy lehet. Egykori barátja, szabadkőműves testvére és fogolytársa, Verseyhy Ferenc nyelvfilozófiájával mélyen nem értett egyet, a nyilvánosság előtt nem támadt rá, de éppen rá gondolva írta egyik nagy epigrammáját:⁵⁴

Jót s jól! Ebben áll a nagy titok. Ezt ha nem érted,
Szánts és vess; s hagyjad másnak az áldozatot.⁵⁵

Így Kazinczy egyszerre fellebbentette a fátylat, és rögtön elleplezte, hogy mit is jelenthet „a jót és jól”, aminek kultusza összetartotta a hajdani szabadkőműveseket, akik a titkostársasági demokratikus kultúrát immár a magántársasági demokratikus kultúra világában kellett hogy folytassák. Kazinczy epigrammájával egyben válaszolt a profánok titok iránti kíváncsiságára is, amiről feljegyzéseiben is keserűen nyilatkozott: „Várhatni-e akármely társaságtól, hogy annak tagjai közt férgesek ne találtassanak? Némely nem rossz, de hiú, kőműves leve, Isten tudja mely titkok felnyílását remélvén, és minthogy azokra rá nem akada – mert itt csak illyek ígértettek – (*találni* kell azokat itt, nem *venni*) azt hitte, hogy itt titok nincsen is, s az egész társaság vagy csak játék, vagy némelyeknek ravasz fortélyá

⁴⁸ KazLev I., 53.

⁴⁹ VOLTAIRE, *Lettres philosophiques*, II., Flammarion, Paris, 1964, 197.

⁵⁰ Rüdiger SAFRANSKI, *Schiller oder Die Erfindung des Deutschen Idealismus*, Hanser, München–Wien, 2004, 85–87., 225–227.

⁵¹ KAZINCZY, *Az én életem*, 118.

⁵² KazLev VI., 27.

⁵³ KazLev XII., 103.

⁵⁴ KazLev XXII., 273.

⁵⁵ KAZINCZY *összes költeményei*, 108.

elérni, amit óhajtanak.”⁵⁶ Ugyanakkor mégis van és volt titok. A miskolci páholy alkotmánya tiltotta a politizálást. Paradoxonként hathat, hogy a páholy egyik felügyelője az a Vay József volt, aki az 1790-es évek reformmozgalmának egyik szürke eminenciásaként tevékenykedett, majd a diéták vezéregyénisége lett. Mégis igaz, amit Kazinczy évek múltával vetett papírra: „Minekelőtte a kereső felvétel, a felvétel alkalmával mindég bizonyossá tette a székmeister, hogy itt semmi sem forog szóban és tettben, ami ellenkezik az erkölccsel, a religióval és az országlás dolgaival; s én 42 eszt. alatt az áldást mindég valónak találtam.”⁵⁷ Az más kérdés, hogy a hazai alkotmányos szemlélet eltért az udvari abszolutista szemlélettől. A diéták létükkel a törvényhozó hatalom folytonosságát képviselték és a polgári alkotmányos törekvések bázisát.⁵⁸ És azt, hogy a szabadkőműves páholy mennyire az országos politika előszobája volt, mi sem érzékelteti jobban, mint az 1790-es diéta összetétele: követeknek jó egyharmada (35 személy) – Marczali Henrik szerint – „biztosan” szabadkőműves volt, és „valószínű”, hogy a követi kar fele.⁵⁹ Az egykori miskolci szabadkőművesek a paraszti sors javítását célzó kezdeményezésekkel tűntek ki. Mindenekelőtt Berzeviczy Gergely, a kor legfáradhatatlanabb reformtervezője, aki Kazinczy bevezetésében is szerepet játszott. Igaz, a két régi barát aztán éles vitába keveredett, amelynek során a kassalombi magánpolitikus az oktrojált alkotmányos abszolutizmus vagy más szóval az abszolutista alkotmányosság vonzásában lépett fel, míg vele szemben a széphalmi mester a monarchikus republikanizmust képviselte. Berzeviczy a diéták és a nemesség önzését panaszolta fel, míg Kazinczy arra emlékeztette, hogy az 1792-es diétán indítványozták: „a nemességnek legalább az útépités terhet magára kellene vállalnia,” 1808 szeptemberében „véletlenül” a diétán ott ült – a miskolci szabadkőműves páholyból is ismert – Máriássy István követ mellett, amikor azt az indítványt tette, hogy „végre ideje lenne a parasztnak a kilencedet és a tizedet egészen elengedni”. És arról is tudott, hogy 1807-ben Ragályi István felvetette a kérdést: „meddig fogja még a tulajdonosok rendje tulajdonát azoknak a vérrel védeni, akiknek nincs semmi tulajdonuk?”⁶⁰ (Máriássy egyébként majdnem belekeveredett a jakobinus perbe is, de hiába keresték Hajnóczy megbízásából, szerencséjére éppen nem tartózkodott otthon.)⁶¹ Fontos tanúság a Kazinczyé, mert ezeknek a paraszti sors alakítását célzó követeléseknek a diétai

⁵⁶ MTAK Kt, K 605. Kazinczy Ferenc szabadkőműves feljegyzései, 52.

⁵⁷ MTAK Kt, K 605, 155.

⁵⁸ Vö. Jean BÉRENGER – KECSKEMÉTI Károly, *Országgyűlés és parlamenti élet Magyarországon 1608–1918*. Napvilág, Budapest, 2008.

⁵⁹ MARCZALI Henrik, *Az 1790/1-diki országgyűlés*, I., MTA, Budapest, 1907, 337.

⁶⁰ KazLev XXII., 243.

⁶¹ *A magyar jakobinusok iratai*, II., 98.

írományok között nem maradt nyomuk.⁶² Ragályi István és Máriássy István szintén a miskolci páholy tagjai voltak.

Élt – még az éles vitákban is – valami láthatatlan szolidaritás, az egyébként szintén kötelező keménység mellett. A magántársasági demokratikus kultúrában is élt az íratlan törvény, amelyet Kazinczy feljegyzéseiben így örökített meg: „Soha kőműves nem fogá pártját a tilalmas dologban kőművesnek, és midőn kőműves és nem-kőműves kerese hivatalt, az igaz kőműves a nem-kőművesnek adta az elsőséget, s nem társának, ha tudniillik a profánus inkább érdemlé az elővívést, mint amaz. Egyebet tenni összeesküvés volt volna a közjó ellen, s a kőműves ezt fogadta esküvéseben, nem amaz.”⁶³

Persze gyakran nem értették meg egymást az egykori testvérek. Kazinczy sohasem szerette meg Fesslert, történetírói érdemeit sem igazán értékelte. Nem bocsátotta meg Széchényi Ferencnek, hogy fogságból való szabadulása után elzárkózott előle, úgy vélte csak hiúságból alapított könyvtárat, és elégedetlen volt annak a katalógusával, mert az eltított munkák címeit nem adta meg. Nem is akarta, hogy hagyatéka oda kerüljön.⁶⁴ Pedig Széchényi is a maga módján a könyvtáralapítással egykori szabadkőműves tevékenységét folytatta.

Herder „láthatatlan-látható társadalomról” folytatott képzelt dialógust, és aztán a szabadkőművességet úgy stilizálta át, hogy annak folytatása „valamennyi gondolkodó ember szerte a világon,” akik „láthatatlan egyházat” alkotnak, de „ha összegyűlnek, láthatók”. Maga „a könyvnyomtatás is ideális társadalmat teremtet,” így ha az ember Homéroszt, Tacitust vagy Fénelont olvas, nem is figyel arra, hogy mely néphez vagy valláshoz tartoznak, mint a látható társadalomban tenné. Költészet, filozófia és történelem „szent háromszöget” alkot. A költészet kiemeli az embert az egyoldalúságok és a megosztottságok világából; a filozófia maradandó alapelveket nyújt; a történelem maximákkal, azaz: életbölcességekkel szolgál.⁶⁵ Így aztán – ha meghosszabbítjuk a gondolatmenetet – az igazi páholy a könyvtár.⁶⁶ Így aztán mégis csak jó helyen van az is, ami Kazinczy hagyatékából a Széchényi Könyvtárba került. És a Kazinczy-féle kátéhoz hasonló másolat egyszerre világosabbá tesz sok mindent, és homályba burkolja azt, amit világosnak véltünk. Mert sajnos, nincs kizárva egy kis historiográfiai baleset lehetősége. Elképzelhető, hogy az említett kézirat, amely biztosan másolat –,

⁶² Ezért nem említi POÓR János, *Adók, katonák, országgyűlések 1796–1811/12*, Universitas, Budapest, 2003.

⁶³ MTAK Kt, K 605, 55.

⁶⁴ HUBAY Ilona, *Kazinczy Ferenc a könyvbarát*, Magyar Könyvszemle 1946, 41–43.

⁶⁵ Johann Gottfried HERDER, *Briefe zur Beförderung der Humanität* = HERDERS *Werke*, IV., Verlag des Bibliographischen Instituts, Leipzig, é. n., 103–104.

⁶⁶ Paul MÜLLER, *Untersuchungen zum Problem der Freimaurerei bei Lessing, Herder und Fichte*, Haupt, Bern, 1965, 59.

mert az elírások egyértelműen erre vallanak – nem Kazinczy kéziratáról készült, hanem mindketten másolták, és az eredetit nem ismerjük. De addig – a hagyományos felfogásnak megfelelően – hadd maradjon Kazinczy eredeti munkái között. És hadd higgyük, hogy erdélyi barátai számára állította össze. Olyan eszmékre bukkanunk, amelyek jobban igazodtak a széphalmi mester megnyilvánulásaihoz. (Persze ellenkező irányú hatás is feltételezhető: a káté is hathatott a Kazinczy műveiben feltáruló gondolatokra.) A káté egyik kitétele – „A szabad ember, hasonló a királyhoz; a fejedelemnek és a koldusnak – ha ezek erényesek – a barátja” – a gróf Dessewffy Józsefhez intézett, 1809-i verses levelében így jelenik meg:

A cím csak báb; csak hang az a nemesség.
Deukálionnak népe mind rokonfaj.
Nincs pór közöttök, s nincs nemes: s ha van,
Bár thronuson ül, pór a kába: de
A bölcs, ha porban fekszik is, – király.⁶⁷

Itt már historiográfiai baleset kizárva, az ihlet egyik látható forrása a káté, ezért már érdemes közzétenni.⁶⁸

APERTURA □ *Tyronum, et Sodalium.*

Fratres congregati vestiunt se sine mandato Magistri. – Paratis omnibus, Magister malleo ictum dat, et ait: In ordinem, fratres. – Fratres se conferunt ad sua loca.

Magister Sedis signum dat, et quaerit: Ven. Fr. Assistens Prime, esne latomus? – Assistens I. respondet: Sum, Venerande Magister, honorique duco, me latomus esse, et quod Magister sodalesque mei me talem cognoscant.

Mag. Sedis alloquitur Assistentem II. Ven. Fr. Assistens II., quae est obligatio latomi, praeprimis Assistentis II, dum in □ existit.

Respondit hic: Videre, num □ in tuto sit.

Mag. Sed. Fac ergo quod tui officii est.

Assist. II. visitat portam, januas, fenestras, et refert, omnia in tuto esse posita, □que ab omnibus profanor. insidiis securum.

Mag. Sed. ad Assistentem I. Vener. Fr. I. Assistens, quota est hora? Resp. Ipsa meridies.

⁶⁷ KAZINCZY összes költeményei, 168.

⁶⁸ Szöveggközlésünkben az egyes fejezetek sorrendjét illetően az OSZK Kt-ban található másolatnak megfelelő eredeti rendet követjük. Az eredeti címoldalakon olvasható címet kiskapitálissal szedtük.

Mag. Sed. Cum itaque meridies sit, dic fratribus me □ tyronum aperire velle.

Assistens I. hoc columnae suae, II. itidem suae referunt.

Mag. Sedis: Signum, mei fratres! Haec verba repetit Ass. I. – Mag. Sedis dextrum brachium perpendiculariter demittit. Idem Facit Ass. I. – Mag. Sed. manus manui, signo dato, committit. Ass. I. idem imitatur. M. S. dicit: □ Tyronum est aperta.

M. S. malleo altare percutit ○ ○ –. Assistens I. malleo suo malleum Assist. II. ○ ○. His ictus hos eidem malleo reddit. Omnes fratres ○ ○ – ○ ○ – ○ ○ –

APERTURA □ SODALIUM

Primum aperitur □ Tyronum.

Ubi tempus advenit, M. S. ait: Animus mihi est □ sodalium aperiendi. Tantisper igitur □ tyronum manet in suspensio. – Tyrones recedunt in antecubiculum, solique sodales manent.

M. S. ad duos Assistentes: Venerandi fratres Assistentes, inquirete in columnas vestras, annon aliquis tyronum hic manserit. – Duo hi explorant signum, tactum, verbum sodalium, et referunt M. V. M. Sedis, omnes qui adsunt, signo, verbo, tactu se sodales esse docuerunt.

M. S. ad utrosque Assistentes: Annunciate itaque fratribus, me □ Sodalium servare velle.

Uti in □ tyronum.

M. S. Signum, mi fratres.

Signum Sodalium datur tribus vicibus repetitum: – ○ ○ , Assistentesque ajunt: □ Sodalium est aperta.

Magister Sedis – duo Assistentes – fratres omnes dant signum sodali per tria tempo.

Catechismus Fratris Tyronis

Q. Esne latomus?

R. Sum; fratres mei pro tali me recognoscunt, et ego honori mihi id esse duco.

Q. Quare factus es latomus?

R. Quia eram in tenebris, et lucem videre desiderabam.

Q. Ubi es receptus?

R. In recto perfectoque.

Q. Ubi jacet illud?

R. In valle, ubi magnum silentium, ubi gallus nunquam cantavit, foemina non garrivit, leo nunquam rugivit, verbo ubi omnia quieta sicut in Valle Josaphat sanctae terrae.

Q. Quomodo vocatur illud?

R. Sti Joannis.

Q. Cur ita vocatur?

R. Quia is latomus. patronus cooptatus.

Q. Super quo fundamento illud est aedificatum?

R. Super tribus columnis fortitudinis, prudentiae, pulchritudinis. Fortitudo consistit in unanimitate fratrum, prudentia in moribus, pulchritudo in caractere.

Q. Quid est Latomus?

R. Homo liber, regi similis; principis atque mendici, si virtutibus praediti sunt, amicus.

Q. Quis te in introduxit?

R. Quidam, quem dein latonum cognovi.

Q. Qualiter eras vestitus?

R. Non indutus, neque nudus, nec calceatus, nec discalceatus; at in apparatu decenti et omni metallo privatus.

Q. Cur nec nudus nec indutus?

R. Ut primaevus innocentiae status mihi in memoriam revocetur, et quia virtus nullo indiget, ut in pleno splendore emicet, ornatu.

Q. Cur metallis privatus?

R. Quia omnia vitiorum fons sunt.

Q. Qualiter es intronissus?

R. Per tres ictus magnos.

Q. Quid illi significant?

R. Pulsate et aperietur, petite et dabitur, insinuare vos et recipiemini.

Q. Ad tres illos ictus quis apparuit?

R. Assistens secundus.

Q. Quid tecum egit?

R. Gladium in manum dedit, seu stitit me.

Q. Quid ultra tecum egit.

R. Fecit me itinerari taliter, ut ab Occidente versus Septentrionem, Orientem, Meridiem ter circulum facere debuerim.

- Q. Quare iter hoc ter perficere debuisti?
 R. Ad significandam difficultatem quae se illi offert, qui Latomus fieri vult.
 Q. Quae sunt praecipuae circumstantiae tuae receptionis?
 R. Calceum sinistri pedis in modum sandaliorum indui, rectum genu denudari, pedes in gnomonem statui, dextram manum Libro Sapientiae imponi.
 Q. In quid vidisti?
 R. Nihil eorum quae humanus intellectus comprehendere potest.
 Q. Ubi lucem videre tibi concessum est, quid vidisti?
 R. Tria magna lumina.
 Q. Quid illa significant?
 R. Solem; lunam, et Magistrum Sedis.
 Q. Cui rei inserviunt ea?
 R. Sol operariis lucet de die, Luna de nocte, Mag. Sedis multum venerandus omni tempore in .
- Q. Quem in finem torserunt fratres gladium in te, ubi lux tibi monstrata est?
 R. Ut intelligam illos ad fundendam pro me sanguinis ultimam guttam paratos esse, et ad me puniendum, si iuramentum promissumque meum fregerim.
 Q. Quae est prima obligatio Latomi in ?
 R. Videre utrum clausum sit, custodiaturque.
 Q. Quae est obligatio extra ?
 R. Observatio obligationum Status profani in quem providentia eum locavit.
 Q. Ex quo cognoscitur Latomus?
 R. Ex signo, tactu, et verbo, circumstantiisque suae receptionis.
 Q. Signum tactus quid significat?
 R. Quod sum latomus, et quod sub poena gutturifragii secretor. non evolutionem promiserim.
 Q. Quod est verbum tyronis.
 R. Da mihi primam literam, dabo tibi secundam.
 Q. Verbum J... quid significat?
 R. PRAEPARATIONEM in lingua hebr., eratque nomen unius columnae aeneae in vestibulo Templi Salomonis. Tyrones ad hanc coibant, ut mercedem laboris sui caperent. Chronicor. III. 17.
 Q. Quid significat tactus?
 R. Tres has res: Deum timere, Magistrum Sedis venerari, fratres meos amare.
 Q. Quae est forma quadri?
 R. Quadrangulum oblongum.
 Q. Quae ejus longitudo?
 R. Ab Ortu ad Occidentem.
 Q. Quae ejus latitudo?

- R. A Meridia usque Septentrionem.
 Q. Quae Altitudo?
 R. A Superficie telluris ad coelum.
 Q. Quae profunditas?
 R. A superficie telluris ad centrum.
 Q. Cur mihi ita respondes?
 R. Ut indicarem atomos, per universum terrar. orbem dispersos, et tamen unicum tantum efficere.
 Q. Quale est tectum quadri?
 R. Thronus est coloris coerulei sparsis stellis aureis.
 Q. Quot sunt fenestrae in ?
 R. Tres; una versus Orientem, altera versus Meridiem, tertia versus Occidentem.
 Q. Quare nulla versus Septentrionem?
 R. Quia lux solis ab illa regione penetrare in non potest.
 Q. Quot sunt ornamenta ?
 R. Tria, Musivum pavementum, 2. Cyrchus, 3. Stella rutilans.
 Q. Quot sunt cimelia ?
 R. Tria mobilia, et totidem immobilia. Mobilia: 1. Circinus, quem M. S. gerit, et qui aequalitatum animarum designat. 2. perpendiculum seu libella; ornamentum fratris primi Assistentis, amoris fraterni signum. 3. Libra aquaria, qua frater secundus Assitens est ornatus, et quae obedientiam notat. – Immobilia sunt: 1. Lapis scaber pro tyronibus. 2. Lapis cubicus, super quo sodales instrumenta sua acuunt. 3. Mensula, in qua Magistri formas describunt.
 Q. Ad formandum quot personae requiruntur?
 R. Tres formant; quique faciunt rectum, septem perfectum.
 Q. Septem illae personae qui sunt?
 R. Magister Sedis, duo Assistentes, duo Sodales, duo Tyrones.
 Q. Ubi sedet Magister Sedis?
 R. In Oriente.
 Q. Cur ibi?
 R. Quia sol ibi oritur. Magister Sedis ergo inde assignat labores suis operariis.
 Q. Vidistine Magnum Magistrum?
 R. Vidi, utique.
 Q. Qualiter est vestitus?
 R. In vestitu coeruleo et aureo?
 Q. Ubi sedent duo Assistentes?
 R. In Occidente.
 Q. Quare?

R. Quia sol cursum suum ibi finit. Ita duo assistentes hic se detinent ut labores operariorum inspicere, eos solvere, dimittere, et claudere possint.

Q. Ubi se detinent Magistri?

R. In Meridie.

Q. Cur ita?

R. Quia veluti sol in Meridie maxime effulget, ita et Magistri hanc plagam tenent ad firmandum.

Q. Ubi Sodales?

R. Dispersi sunt per omne

Q. Cur hoc?

R. Quia Sodales operarii sunt, opus vero ubique locorum perfici debet.

Q. Ubi Tyrones?

R. Versus Septentrionem.

Q. Quare?

R. Quia ambulant adhuc in tenebris, atque ut laborem Sodalium prae oculis habere possint.

Q. Quae est tessera Tyronum?

R. Tubalcain. Gen. IV. 22.

Quaestiones Fratribus Visitantibus proponendae.

Q. Unde venis, mi frater.

R. Ex S. Joannis.

Q. Quid adfers?

R. Amicam salutationem ad omnes fratres hujus .

Q. Nihilne ultro adfers?

R. Magnus Magister S. Joannis salutatur vos per ter tria.

Q. Cur hoc venisti?

R. Ad emendandos mores meos, ad voluntatem meam subjugandam, atque ut in cognitione latomiae posteriores progressus faciam.

Si Frater visitans fine inspectionis a Provinciali Magistro missus est, respondet conformiter jussis.

Catechismus Fratris Sodalis

- Q. Esne Sodalis?
 R. Sum, utique.
 Q. Qualiter es in Sod. receptus?
 R. Per circinum, Literam G., et gnomonem seu normam angularem.
 Q. Cur te in sodalem recipi curast?
 R. Propter literam G.
 Q. Quid illa litera significat?
 R. Geometriam, seu quinque Scientias.
 Q. Laborastine?
 R. Utique; a mane diei Lunae usque ad vespereum diei Saturni.
 Q. Qua cum re laborasti?
 R. Calce, bidente et tegulis, quae libertatis, constantiae et recti signa sunt.
 Q. Esne solutus?
 R. Utique, apud columnam B.
 Q. Da mihi verbum sodalis?
 R. Da mihi primam literam, et dabo tibi secundam.
 Q. Quid significat nomen B?
 R. Est nomen alterius columnae Aereae in vestibulo Templi Salomonis, apud quam congregabuntur sodales, ad mercedem suam capiendam.
 Q. Quae erat altitudo harum columnarum?
 R. Octodecim cubitorum, id est longitudo brachii a cubito ad extremitatem digitorum octodecies sumta.
 Q. Quis erat ambitus circuitus illarum.
 R. Duodecim cubitorum.
 Q. Quae erat crassities?
 R. Quator digitorum.
 Q. Quot annorum es.
 R. Nondum septem.
 Q. Quomodo itinerantur Tyro et Sodalis, vel unde venis huc?
 R. Ab occasu ad ortum.
 Q. Qua re.
 R. Ad quaerendam lucem.
 Q. Quota est hora?
 R. Media dies, vel 12^a diei quando aperitur; media nox, vele 12^a noctis, ubi illud clauditur vel finitur.
 Q. Quae est tessera vel symbolum Sodalium?
 R. SCHIBOLET.

Q. Quae est poena profani in irrepentis?

R. Constituitur sub canalem stillicidium, aut anthiam, ut ita a capite usque ad plantam pedis madescat.

Rituale Receptionis Tyronis.

1. Post servatum feliciterque terminatum scrutinium, locus, tempus et taxa receptionis a determinatur, incumbitque proponenti fratri ea candidato significare, taxam ab eo desumere, eamque instruere, quo in loco et quando semet sistere debeat; praetera ad hoc etiam, ut in tempore adsit, ne post eum expectare debeat.

2. Recipiendus candidatus dum in antecubiculum inducitur, primum disparet ab eo frater proponens, reliquique fratres intrant cubiculum . Recipiendus suo in anticubiculo manet solus. Tunc clauditur cubiculum , neminique aperitur, nisi quis signo latomis usitato pulsaverit. Prae foribus antecubuli frater servitor vigiliam agit; qui si profanum aliquem insidiari, aliquem vi irrumpere velle animadvertit, imminens periculum congregatis fratribus his verbis: *pluit, vel non est bonum tempus*, indicat.

3. In cubiculo interea omnia, quae ad receptionem necessaria sunt, per fratrem cui id muneris est, praeparantur, atque in ordinem rediguntur. Quibus praeparatis atque bene ordinatis per Magistrum Sedis Initiatorum secundum constitutiones aperitur, omnisque aditus, per fratrem vigiliam agentem praeccluditur.

4. Inchoato quadro aperit Magister Sedis rationes, ob quas servatur, petitque de novo a fratribus consensus sui signum, quod est per extensionem brachii dexteri versus tabulam pictam; imponitque dein uni ex fratribus, ut ad candidatum ire, munusque praeparantis fratris in se assumere velit.

5. Accepto mandato pergit frater praeparans in anticubiculum, interrogatque, quid is ibi velit; non adeo gratum esse fratribus congregatis tantam peregrini viciniam. Candidatus ad haec procul dubio respondet, eum per N. N., fratrem scilicet proponentem, eo constitutum esse. Hoc eius responsum frater praeparans clara voce in quadro refert, statimque ordines accipit a Magistro Sedis, ut candidatus in cameram obscuram deferatur.

Camera haec obscura, quantum fieri potest, ita instituta esse debet, ut ad maxime tristes speculationes excitandas apta sit. Habeat duo ostia, alterum cum , alterum cum antecubiculo conjuncta; parietes abducti sint atro colore; nulli ibi

adparatus praeter ligneam mensam sellamque similem. In mensa cranium humanum, liber moralis, lux debilis vel in lampade vel populariter accensa. Adhibent non nulla quadra etiam sceletum inscriptionibus convenientibus.

6. Occludit frater praeparans utraque hujus camerae ostia, intrat postea quadrum, ubi tum alia negotia tractantur, vel suspenditur usque ad reditum ejus. Post alicujus temporis moram frater praeparans jubente id Magistro Sedis rursus accedit candidatum, declaratque huic, quod si recipi velit, appromittere teneatur, se ea omnia quae tempore receptionis suae ei impositurum est, accurate impleturum. Excepto hoc promisso, dicit ei, primam ejus obedientiae probam hanc esse, quod pileum, frameam, baculum ei tradere debeat, prout et omnia metalla apud se existentia, exempli gratia marsupium cum pecunia, horologium, anulum; quae ex auro argentoque conflata sunt, papyro involvet; nam cum aurum atque argentum maxima vitiorum fomenta sint, ea Liber Murarius aestimare non potest. Post haec induit eum requisito modo, id est ea ratione ut genu ejus dextrum denudatum sit, calceamentaue sinistri pedis in formam crepidae induta; sinistra manus cum brachio nudum, ut et sinistra pars pectoris nuda appareant. Quaerit tum, an sciat obligationes, ad quas se obstringere vult, momentosas esse? utrum proinde polleat conscientia sufficienti, qua instantes sibi graves probas sufferre valeat. Principaliter inquirat in causas, quibus ad quaerendam sui receptionem impulsus est. Nonne ad hoc faciendum per aliquem ex fratribus allectus sit? Nonne hoc ex mera curiositate faciat? Praeparet se ad patientiam; ut cum in ordinem statim recipietur, tempus tamen patienter ferre debet, et exspectare, donec scopum suum feliciter attigerit. Hic frater praeparans omnem prudentiam gravitatemque testari debet, prout id natura actus ad momentosi postulat.

7. His peractis frater praeparans informat quadrum, ubi interea necessaria ordinantur. Imponit itaque Magister Sedis fratribus silentium, atque ut ita considerent, ne peregrinationibus recipiendi spatium coarctetur. Denominat praeterea fratres, qui recipiendum per probas terrae, aquae, aeris et ignis per transire faciant. Monet praeterea fratres ne levitates his probis intermisceant, quae dignitatem actus receptionis minuunt potius quam augent.

8. Frater praeparans accipit jussa Magistri Sedis, ut recipiendum introducat. Transit itaque ad hunc, atque oculos ejus strophio obligat, seduloque probat an oculi bene obligati sint. Denudat praeterea, si id nondum factum foret, sinistrum pectus, dextrumque genis calceamentaue sinistri pedis in formam crepidae induit, deducitque ita ad ostium quadri, ubi recipiendus pulsat januam, non frater praeparans.

9. Ostio quadri per profanum ictibus insolitis pulsato, frater Vigil fratri Secundo Assistenti significat, fores inusitato hic more pulsatos esse. Hic idem notum reddit fratri Assistenti Primo, et hic Magistro Sedis. Hic respondet inscipiendum

esse, quid id sit. Hoc responsum eo quod venit insinuatio, id est per fratres Assistentes transit ad fratrem Vigilem, qui fores modice aperit, ensem versus aperituram convertit, interrogatque: Quis est?

10. Frater praeparans respondet: profanus nobilis, qui cupit videre lucem. Haec responsio per fratrem Vigilem transit ad Assistentem Secundarium, hinc ad Primarium, qui eam Magistro Sedis tradit. Hac per Magistrum Sedis accepta, hae quaestiones proponuntur:

Quod est nomen?

Quo in loco natus?

Quot annorum?

Cujus Religionis?

Qualis Conditionis?

Post haec Magister Sedis profanum introduci jubet. Frater Vigil valvas januae magna vi aperit, Assistens Secundarius vero profanumprehendit. Introducitor cum his verbis deserit: Nunc te Fatis tuis permitto, nec de iis amplius caveo. Magister Sedis ait ad Assistentem II. Venerande frater Assistens Secundarie, introduce profanum, nudumque ensem in sinistrum ejus pectus stringe.

11. Assistens Secund. porrigit candidato ensem evaginatum, cujus cuspidem hic sinistra manu prehendit, atque sinistro suo pectori applicat. Assistens hic manu sua sinistra rectam Candidati tenet, recta autem manubrium ensis, atque hoc modo deducit eum ad locum qui inter eum Primariumque Assistentem vacuus est. Profanus hic reverentiam facit. Introducitoris officium hic terminatum est, qui itaque se nunc ad suum locum confert.

12. Tum Magister Sedis candidato: Quid vis? Ex pura forsannovenisti curiositate ad hunc locum, ut mysteria nostra facilius rimari valeas? mox profanis prodenda? Es ne scientiis statuum versatus, tuique status novistine obligationes? Nihilne hactenus in operibus tuis perpetrasti, quod honesto viro turpe ac ignominiosum esse potest? Nonne te in aliquam societatem vel fraternitatem temet incorporasti, quae nostra contraria est? Ardesne desiderio receptionis? Subjicis te omnibus, quibus probari te oportet?

Ad haec Candidatus pro lubito respondet.

13. Ubi profanus se ad subeundas omnes probas paratum indicavit, Magister Sedis hoc eum modo alloquitur: Quandoquidem te resolutum video, non dissimulare possum, difficillimas tibi probas subeundas esse, quas constantia tua forsannvix pertulerit. Mature proin judicio perpendendum tibi est quid agas. Tempus adhuc te retrahendi est. De eis, quae hactenus, te nosque inter, acta sunt, aeternum tibi silentium promittimus.

14. Si profanus in suo proposito immobilis persistat, Magister Sedis dicet: Veneranda frater Secunde Assistens, cum profanus hic omnes se probas subire

posse sibi confidat, defer eum ad iter secretissimum per aerem, ut pergat ab occidente per septentrionem ad orientem, inde vero ab oriente ad occidentem.

15. Ensis e manibus candidati, ne sub itinere infortunium aliquod contingat, eximitur, Secundusque Assistens eum satis dureprehendit. Iter inchoatur passibus abnormibus, a septentrione, id est columna ubi Secundus Assistens stat, versus orientem, inde meridiem, atque orientem, hacque ratione ternis vicibus in quadro circa tabulam pictam circumducitur a fratribus Assistentibus, quorum senior manum ejus dextram, Secundarius vero sinistram ejus tenet.

Durante hoc itinere fratres praesentes propendio suo strepitum excitant, qui strepitum aeris concitati per tempestatem repraesentat. Hic ei diversae impedimenta efformantur, ut mox in altum eniti, mox in profunditatem aliquam se incidere putet.

Ubi candidatus coram throno Magistri Sedis deducitur, Magister Sedis malleo mensam suam percutit, ad quod fratres congregati propendio suo signum adplacientiae agitant.

Finito hic itinere candidatus inter Assistentes fratres, facta prius inclinatione versus sedem Magistri, consistit. Magister Sedis quaerit, qualem habeat de religione ideam? Nonne conjurationis alicuius contra statum et status supremum caput est? Nonne aliquod voluntarium homicidium ab eo perpetratum? An in proposito suo adhucdum perseveret? – Tunc ait: Venerande frater Secunde Assistens, deduc profanum per elementum aquae.

Sub hoc itinere omnia sicut sub itinere aeris, praterquam quod hic aqua frigida aliquot vicibus adspergi debeat. Deducitur ad locum ubi stetit, Assistens Secundarius refert Magistro Sedis, iter feliciter emensum esse. Candidatus ubi constitit, facit inclinationem. Magister Sedis inquit: Secundum iter terminatum est, at scias, difficilium tibi instare tertium. Sufficientne constantia praeditus es ad hoc subeundum? Multum fortitudinis animi ad hoc requiritur. – Ven. fr. Sec. Assistens, perge itaque, deduc eum per elementum ignis, ut tertium iter peragat, nec quidquam ei par cito.

Sub hoc itinere materiae cito inflammabiles acceduntur, ut profanus calorem flammis persentiscat quidem sed sine ullo damno.

16. Hoc quoque itinere firmo animo peracto, deducitur ad locum in quo constiterat, jubeturque ut se solito more inclinet. Silentium. Tunc Magister Sedis: Obsequio, animique tui robore contenti quidem sumus, at restat, ut sanguis tuus nostro misceatur. Frater Chirurge, accede, eliciantur ei duodecim unciae sanguinis.

Ubi candidatus hanc quoque probam subire se velle declaraverit, frunt praeparamenta sectionis venae, atque ille sellam occupare jubetur. Ictus datur ei calamo aculeato, tepidaque aqua medio spongiae venae, quae secunda erat, supreinfun-

ditur, ut candidatus sanguinem suum fluere credat. Aqua haec defluit in patellam praeparatam. Vena solito chirurgis more clauditur. Candidatus inter duos Assistentes locum suum occupat.

17. Magister Sedis hac ratione eum alloquitur: Tam constantia tua, cujus documenta edidisti, quam promptitudine qua jussa nostra executus es, usque adeo contenti sumus, ut dignus nobis videaris in venerandam societatem nostram assumi. Dispenso te a probis reliquis. Accede propius ad thronum Sapientiae. Venerande Prime et Secunde Assistentes, collocate eum ad gradus templi.

Hi cum ad finem tabulae deducunt.

Magister Sedis: Fratres mei, date signum. – Fratres singuli manus manibus propriis illidunt.

Mag. Sedis: Venerandi fratres Prime et Secunde Assistentes, solvite ei ligamina oculorum.

Interea lumina exstinguuntur in lampade accenditur.

Fratres congregati evaginant frameas, cuspidemque earum in faciem Candidati torquent. In hac situatione stant omnes, atque id satis diu, usquequo Mag. Sedis signum $\cup \cup$ – malleo in mensam suam illiso dederit.

Ligamen oculorum nunc primu solvitur per fratrem Secund. Assistentem. Candidatus hac in situatione per integrum minutum relinquitur, ut fratres strictis in se pugionibus armatos tueri possit.

Mag. Sedis: Ligat eum rursus oculos.

Hoc fit per fratrem Secund. Assistentem, reliqui frameas vaginis immittunt.

Mag. Sedis: Venerandi fratres prime et secunde Assistentes, deducite candidatum per tres magnos passus profanos. Hi eum tribus his passibus deducunt ad Oratorem; pes nempe ejus statuitur ad primam portam, alter pes ad secundam, et sic rursus pes dexter ad tertiam.

Orator gravi venerandoque tono hoc illum modo alloquitur: Subsiste, profane! Vis quidem ingredi venerandum hunc ordinem; at iste severior est quam tu forsani tibi illum repraesentas. Nil habet quod religioni, nil statui, nil bonis moribus contrarium: at recogita quid desideres, tempus enim adhuc est revocare gradum. Si tamen virilis tua constantia, cuius testimonium huc ad usque nobis dedisti, te a coepto proposito desistere non te sinit: scias te non nobis tantum, qui hic praesentes sumus, sed toti ordini, imo toti mundo honestorum te iuramenti sacramentum dicturum, qui fidelitatis taciturnitatisque tuae sanctissimi custodes inquisitores futuri sunt; nec deerit, data causa, poena fidefragii.

Nunc deducitur ad thronum Magistri Sedis, ubi more latomis consueto procidit ad genua, id est, genu dextro premit triangulum humi existens, sinistro pede stat, femoribusque dextro et sinistro triangulum hoc claudit. Dextram manum imponit Evangelio S. Joannis, et Constitutioni, evaginatque gladio his

superimposito. Sinistra manu circinum tenet in formam anguli apertum, cujus rami unius cuspidem applicat cordi suo.

Fratres capita sua denudant.

Mag. Sed.: Tu ergo recipi cupis? Visne strictissimo sacramento nobis obligari?

18. Mag. Sedis: Dic ergo sacramentum, quod tibi hic praelegitur, clara distinctaque voce.

Juramentum:

Ego -- juro ac voveo in praesentia omnipotentis totius mundi architecti venerandaeque huius societatis, quod ego arcana scientiae regiae Liberorum Mura-riorum, quae mihi nunc vel in posterum revelabuntur, fideliter celabo et occul- tabo, nec unquam nisi fideli legitimoque fratri post exactum examen, vel in vero venerandoque legitime congregator. fratrum revelabo. Promitto super hoc me fratres meos dilecturum, eos in omnibus necessitatibus pro posse meo jura- turum, in imminente periculo consiliis factisque, imo cum periculo sanguinis etiam adfuturum. Obligo me insuper reflexe ad statum nostrum in hoc regno, neque locum meae receptionis, neque nomen Magistri mei aut aliorum fratrum meorum proditorum. Quodsi vero ex destinato consilio, malitiose venerandam hanc societatem proderem, non minoribus poenis memet subijcio, quam ut guttur meum abscindatur, lingua mea ex ore extrahatur, cor meum ex sinistro pectore radicitus evellatur, corpus meum in cineres redigatur, cineresque mei in superficie terrae dissipentur, ut nulla unquam mei supermaneat memoria. Ita me Deus adjuvet, sanctaque ejus Evangelia.

19. Finito juramento Mag. Sedis triplicem consuetum pulsum $\cup \cup$ – malleo suo dat, lasciter super verticem circini, quem Candidatus, uno cuspidem circini in cor suum directo, in manu sua sinistra servat. Assistentes eum ex humo levant, Magisterque Sedis ait: Vener. Frater Assistens Prime, deduc eum versus occiden- tem. – Assistentes eum ad stationem quam sub acto hoc receptionis tenuerunt, deducunt, atque in medio sui locant.

20. Ait nunc Mag. Sedis: Fratres mei date signum. – Frameae evaginantur sine strepitu. – Mag. Sedis interrogat Candidatum: Quid res videre? Hic respon- det: Lucem. – Mag. Sed.: Habesne tantum animi robur, ut fulgorem lucis intueri te posse confidas? – Respondet Candidatus: Spero me habiturum. – Mag. Sedis: Vener. Frater Secunde Assistens, ostende ei primum gradum lucis. – Dum Fr. Assistens Secundus ligamina oculor, salvit, Assistens primus triplici manuum pulsu signum reliquis dat, qui frameas suas in Candidatum torquent. Altissimum Silentium.

21. Mag. Sedis fatur: Videsne enses fratrum meorum in te directos? In te vibrabuntur si sacramento tuo nobis dato infidelis, arcana nostra evulgare fueris ausus; at scito simul, promptissimos hos semper futuros, si promissis tuis steteris, dignumque te latomum probaveris.

22. Frameae reconduuntur, fratresque faciunt solitum latomis signum. – Mag. Sedis inquit: Vener. Fr. Assistens I., informa eum qualiter Tiro gressus facere debeat.

Hic ei ostendit serpentes tres gressus tyronum, monetque ut delienatos in tabula septem gradus Templi Salomonis iisdem scandat, atque ubi hoc factum est, passibus popularibus eundem ad altare deducit.

23. Magister Sedis adsurgit atque Candidatum ita alloquitur: Dixisti nobis sacramentum, atque probis tibi propositis volens te subiecisti; peccares in honorem tuum, si gressum revocares, antequam recipereris; neque enim quidquam amplius superest, quam ut te in venerandum hunc ordinem incorporem. Placet ne tibi ut ultimus hic passus tecum fiat?

24. Ubi Candidatus hoc se optare declaraverit, Mag. Sedis jubet eum, ut more latomis sueto in genu procumbat; monet praeterea ut cuspidem circini sinistro suo pectori admoveat, ipse verticem sinistra manu tenet, dextra vero malleolo in verticem circini tres lenes ictus dat, sub ictu primo dicens: Fortitudo, sub secundo: Sapientia, sub tertio Pulcritudo. His peractis sine longiore mora dicit: Ea potestate, quae mihi a sapientissimo inter Sapientes data est, te in ordinem Liberorum Murarior. recipio. Surge mi Frater.

25. Postquam receptus assurrexit, Mag. Sedis inquit: Dominum te huc adusque nominavi; at gaudeo, quod te cariori nunc jam nomine compellare possim. Accede mi Frater ut te vestiam.

26. Interea donec M. S. receptum fratrem vestit, id est ei propendium praeligat, inquit. Societas nostra propriis suis utitur vocabulis, signis, ornamentis. Propendium hoc nominamus vestem, sine hoc tibi in □ nostro adesse non est integrum. Non frustra tibi sunt albae vestes traditae. Moneat te color hic, latomum morum puritate, sanctitate, atque innocentia fulgere debere.

27. Dat porro ei albam chirothecam quae lingua latomorum ocrea vocatur, docetque eum, ne sine tali in quadro unquam compareat.

28. Idem facit Mag. Sedis cum chirotheca muliebri ejusdem coloris, et dicit: Sexus muliebris ex □ nostris exclusus quidem est, at non per contemptum. Quin imo nos foemineum sexum, qui ordinem nostrum novis surculis auget, in pretio habemus. Cape hanc chirothecam, atque id ea conditione, ut eam virgini vel mulieri quam dignissimam credis, dono offeras.

29. Mag. Sedis docet eum qualiter signum latomorum tam in □, quam extra □ fieri debeat. Majus illud fit ita: Utraque brachia demittuntur perpendiculariter. Manus sinistra manet immota, at digitis quator manus dextrae arcte con-

strictis, pollex ita elevatur, ut quod inter hunc et quator digitos interest, quadrantem circuli efficiat. Tunc levatur manus haec ad humerum sinistrum, atque abinde sub gutture traducitur ad dextrum, perpediculariter demittendus. – Ostenditur signum etiam minus, quod in locis etiam publicis atque in confertissima profanor. corona dari potest. Subjicit Mag. Sedis hoc signum eo fine institutum esse, ut latomi hoc commonefacerent, se sub poena guturifragii societatis arcana non evulgare velle se obstrinxerunt; docetque receptum, ut ubi in □ quidpiam propositurus est, ab hoc signo initium faciat.

30. Docet tactum tyronis. Porigunt ad invicem dextras, Magque Sedis pollice suo primam indiciis juncturam signo $\cup \cup$ – ternis vicibus repetito pulsatur. Receptus tyro pulsus hos reddit.

31. Dat ei tesseram in voce Jakin, ex structura Templi Salomonei huc transumpta, quae hac ratione elicitur:

Quaerens. Dic mihi verbum tyronis.

Respondens. Dic literam primam, ego dabo secundam.

Q. J.

R. A.

Q. K.

R. I.

Q. N.

R. Ja-

Q. Kin.

R. Jakin.

Q. Jakin.

Tradit recepto etiam verbum seu tesseram prae foribus □ requisitam. Consistit illud in verbo Tubalkain.

32. Docet dein tactum Latomorum $\cup \cup$ – qui tactus et non pulsus nominari debet; additque tactu hoc utendum ei, ubi qua Latomus comparere vult.

33. Annos aetatis tyronum docet esse tres.

34. Traditur etiam ei signum honoris, ex impolita trulla consistens, quae in taenia coerulea ad pectus appenditur.

35. Explicatur ei Tabula picta. Signa adumbrata repraesentant Templum Salomonis. In ipso statim principio offers se MENSURA RECTANGULI, denotans amorem dei et proximi. – TRES GRADUS sunt symbolum virtutum, quibus latomum resplendere oportet: taciturnitas, zelus, patientia. – CIRCINUS, qui superius versus ortum visitur, significat veritatem, ingenuitatem, justitiam. – CRUDUS LAPIS est emblema humani cordis in vitia proni. Poliendis itaque lapis hic dietim. – Columna JAKIN, apud hanc tyrones congregantur, ut mercedem laborum percipiant, notat fortitudinem in Deo. – PENDULUM AC LIBELLA, ostendit aequa-

litatem fratrum et characterem. – MENSULA MAGISTRI, scientias notat, quas magister frater suos docere debet. – SOL ET LUNA, duo mundi magni luminaria, ambulandum ergo in luce. – SEPTEM GRADUS TEMPLI, septem gradis scientias, quibus ad templum sapientiae itur. – FLAMMEA STELLA, monet latomos praesentiam summi numinis. – TRES FENESTRAE ET CANDELAE, denotant Orientalem, Meridionalem, Occidentalemque solis lucem; cum sol tribus his diei partibus luceat, media vero nocte sit invisibilis; praeterea, quod utut luna stellaeque nocte etiam luceant, at lux haec solis luci vivificanti neutiquam sit comparabilis. – PAVIMENTUM MOSAICUM, denotat et pulchrum et solidum fundamentum, cui supraedificatum est. – COMPLICATA ZONA, signum arcissimi vincului inter omnes ordinis hujus fratres.

Mag. Sedis addit: Cernis itaque mi frater, primum ac praecipium tyronis laborem esse meliorationem morum, refrenationem disordinator. affectuum, moralemque cordis eformationem.

36. Leges et Constitutiones praeleguntur, per fratrem receptum subscribuntur.

37. Traditur ei Catechismus tyronis.

38. Alphabetum latomorum \ddagger , – ratio computandi annos et menses, more latomorum consveto.

39. Recepto redduntur pileus, baculus et ensis. Magister Sedis recipit ab eo signum, tesseram et tactum, imprimitque ei triplex consvetum osculum. Fratres praesentes ei nominat, designatque sedem, ubi ad sinistram Magistri sub hoc se locare possit.

40. Frater Orator habet dictionem, qua recitata clauditur.

A szöveg magyar fordítása

Az inasok és a kőműves testvérek⁶⁹ páholynyitása

Az összegyűlt testvérek felöltöznek a Mester utasítása nélkül. – Miután mindenki elkészült, a Mester a kalapáccsal üt egyet, és így szól: Rendet, testvérek. – A testvérek elfoglalják helyüket.

A Páholy Mestere megadja a jelet, és kérdi: Tiszteletreméltó Első Segéd testvér, kőműves vagy-e? – Az Első Segéd válaszol: Az vagyok, Tisztelendő

⁶⁹ A „Kőműves testvér” kifejezés a latin és a nemzetközi mintáknak hűen megfelelő fordítás, ugyanakkor jelezni érdemes, hogy azonos a *legény* kifejezéssel jelölt fokozattal. (A fordító megjegyzése.)

Mester, megtiszteltetésnek tartom, hogy kőműves vagyok, és hogy a Mester és a tagtársaim engem annak tartanak.

A Páholy Mestere a Második Segédhez fordul: Tiszteletreméltó Második Segéd testvér, mi a kőműves kötelezettsége, különösképpen a Második Segédnek, amíg a páholyban tartózkodik?

Ez válaszol: Vigyázni, hogy a páholy biztonságban legyen.

A Páholy Mestere: Tedd tehát, ami a kötelességed.

A Második Segéd végigjárja a kaput, az ajtókat, ablakokat, és bejelenti, hogy minden biztonságos, és a páholy a kívülállók behatolási kísérletei ellen biztosítva van.

A Páholy Mestere az Első Segédhez: Tiszteletreméltó Első Segéd testvér, hány óra van? Válasz: Éppen dél.

A Páholy Mestere: Mivel tehát dél van, mondd meg a testvéreknek, hogy meg kívánom nyitni az inasok páholyát.

Az Első Segéd ezt saját oszlopának, a Második ugyancsak a sajátjának bejelenti.

A Páholy Mestere: A jelet, testvérek! E szavakat megismétli az Első Segéd. – A Páholy Mestere a jobb alkarját függőlegesen lebocsátja. Ugyanezt teszi az Első Segéd. – A Páholy Mestere, megadván a jelet, kezét összefogja. Az Első Segéd ugyanezt teszi. A Páholy Mestere így szól: Az Inasok páholya meg van nyitva.

A Páholy Mestere az oltáron kalapáccsal kiüti: $\cup\cup-$. Az Első Segéd a saját kalapácsával a Második Segéd kalapácsára: $\cup\cup$. Ez viszonzozza kalapáccsal az ütésekét. Minden testvér: $\cup\cup-$ $\cup\cup-$ $\cup\cup-$.

A Kőműves testvérek páholyának megnyitása

Először az Inasok páholyát nyitják meg.

Amint eljön az ideje, a Páholy Mestere így szól: A Kőműves testvérek páholyát szándékozom megnyitni. Ilyenkor az inasok páholyülése felfüggesztetik. – Az inasok visszavonulnak az előszobába, egyedül a kőműves testvérek maradnak.

A Páholy Mestere a két Segédhez: Tiszteletreméltó Segéd Testvérek, vizsgáljátok át az oszlopaitokat, vajon nem maradt-e itt valaki az inasok közül. – Ők ketten kérik a jelet, a kézjelet, a kőműves testvérek jelszavát, és jelentik a Páholy Tiszteletreméltó Mesterének, hogy mindenkiről, aki jelen van, a jel, a jelszó és a kézjel segítségével meggyőződtek, hogy a kőműves testvérek közé tartozik.

A Páholy Mestere a két Segédhez: Vigyétek hírül tehát a testvéreknek, hogy a Kőműves testvérek páholyülését kívánom lebonyolítani

A továbbiakban éppúgy, ahogyan az inasok páholyülésénél.

A Páholy Mestere: A jelet, testvéreim.

Megadják a Kőműves testvérek jelét háromszor megismételve: – U U . A segédék így szólak: A Kőműves testvérek páholya meg van nyitva.

A Páholy Mestere, a két segéd és valamennyi testvér együtt háromszor megadják a kőműves testvérek jelét.

Inas Testvér Katekizmusa

K[érdező]: Kőműves vagy-e?

V[álaszoló]: Az vagyok; testvéreim annak ismernek engem, és én ezt a magam részéről megtiszteltetésnek tartom.

K: Miért lettél kőműves?

V: Mivel sötétségben éltem, és vágytam meglátni a fényt.

K: Hol avattak be?

V: Rendes és tökéletes páholyban.

K: Hol található az?

V: A völgyben, ahol nagy a csend, ahol kakas sosem kukorékol, fehérceled nem cseveg, oroszlán sosem ordít, egyszóval ahol minden nyugodt, úgymint a Szentföld Josaphat völgyében.

K: Hogyan nevezik azt a páholyt?

V: Szt. János Páholy.

K: Miért hívják így?

V: Mert őt választották patrónusukul a kőművesek.

K: Milyen alapra épült?

V: Az erő, a körültekintés és a szépség három oszlopára. Az erő a testvérek egységében van, a körültekintés az erkölcsökben, a szép a jellemben.

K: Kicsoda a kőműves?

V: Szabad ember, hasonlatos a királyhoz; fejedelemnek és koldusnak, ha érényesek, egyaránt barátja.

K: Ki vezetett be téged a páholyba?

V: Valaki, akiről később megtudtam, hogy kőműves.

K: Milyen az öltözeted?

V: Nem teljes, de nem is vagyok mezítelen, sem nem sarus, sem nem sarutlan; illőn felszerelt és minden fémtől mentes.

K: Miért sem nem mezítelen, sem nem felöltözött?

V: Hogy ártatlan korom első évét emlékezetembe idézze, és mert az érénynek nincs szüksége ékességre ahhoz, hogy teljes fénnel ragyogjon.

K: Miért vagy mentes a fémektől?

V: Mert azok minden vétek forrásai.

K: Hogyan lettél bebocsátva?

V: Három nagy ütéssel.

K: Mit jelentenek azok?

V: Kopogjatok és ajtót nyitnak; kérjeteK, és adnak; ajánlkozatok, és bebocsátást nyertek.

K: Ama három ütésre ki jelent meg?

V: A második segéd.

K: Mit tett veled?

V: Kardot vett kézbe, rám szegezte.

K: Mit tett veled ezután?

V: Úgy parancsolta járnom, hogy Nyugatról Észak, Kelet és Dél felé háromszor körbemenjek.

K: Miért kellett ezt az utat háromszor megtenned?

V: Ama bonyodalmaK jelölésére, melyet annak kell elviselni, aki Kőműves akar lenni.

K: Melyek voltak felvételednek legfontosabb körülményei?

V: Bal lábamra szandál módra sarut öltöttem, jobb térdemet lemeztelenítettem, lábaimat a szögmérőre állítottam, jobb kezemet a Bölcsesség Könyvére helyeztem.

K: Mit láttál a páholyülésen?

V: Semmi olyant, amit az emberi értelem képes megragadni.

K: Amikor megengedték, hogy meglásd a fényt, mit láttál?

V. A három nagy fényforrást.

K: Mit jelölnek azok?

V: A napot, a holdat és a Páholy Mesterét.

K: Mi célt szolgálnak?

V: A nap világít nappal a munkálkodóknak, a hold éjjel, a Páholy Mesterét pedig a legnagyobb tisztelet illeti meg minden időben a páholyban.

K: Miért szegezték a testvérek kardot neked, mikor megmutatták neked a fényt?

V: Hogy megértsem: egyrészt ők képesek értem utolsó csepp vérüket is kiöntani, másrészt hogy milyen büntetést kapok, ha megtöröm eskümet és ígéretemet.

K: Mi a kőműves elsődleges kötelessége a páholyban?

V: Figyelni, hogy a páholy zárt-e, és őrködni.

K: Mi a kötelessége a páholyon kívül?

V: Világi helyzetéből, melybe a gondviselés helyezte őt, fakadó kötelezettségeinek megfelelni.

K: Miről ismerzik meg a kőműves?

V: A jelről, a kézjelről és a jelszóról, s saját beavatásának körülményeiről.

K: A kézjel mit jelent?

V: Hogy kőműves vagyok, és hogy torkom átvágásának terhe mellett tettem ígéretet a titkok megőrzésére.

K: Mi az inasok jelszava?

V: Add meg az első betűt, és én megadom neked a másodikat.

K: J|akin| szó mit jelent?

V: A Felkészülést héber nyelven, az egyik ércoszlop neve volt Salamon Templomának előcsarnokában. Az inasok ennél gyűlnek össze, hogy munkájuk jutalmát megkapják. Krónikák Könyve III. 17.

K: Mit jelöl a kézjel?

V: E három dolgot: Istent félni, a Páholy Mesterét tisztelni, testvéreimet szeretni.

K: Milyen formájú a négyszög?

V: Csúcsos téglatest.

K: Milyen hosszú?

V: Kelettől Nyugatig ér.

K: Milyen széles?

V: Déltől egészen Északig ér.

K: Milyen magas?

V: A földfelszíntől a közepéig ér.

K: Miért válaszolsz nekem így?

V: Hogy felfedjem: az atomok, melyek szét vannak szórva a földkerekségen, mégis egyetlen páholyt alkotnak.

K: Milyen a téglatest teteje?

V: Égkék trónus, fénylő aranycsillagokból.

K: Hány ablak van a páholyban?

V: Három; egy Keletnek, egy másik Délnek, egy harmadik Nyugatnak.

K: Miért nincs egy sem Észak felé?

V: Mert a nap fénye arról a vidékről nem érhet el hozzánk.

K: Hány dísz van a páholyban?

V: Három: 1. a Mozaikpadló, 2. a Tabló, 3. a Lángoló csillag.

K: Hány kincse van a páholyban?

V: Három mozgatható, és ugyanennyi mozdíthatatlan. Mozgathatók: 1. A körző, melyet a Páholy Mestere visel, és amely a lélek egyensúlyát jelöli. 2. A mérleg; az első Segéd testvér éke, a testvéri szeretet jele. 3. A szintező, mellyel a második Segéd testvér van felékesítve, és mely az engedelmességet jelöli. – A mozdíthatatlanok: 1. A faragatlan kő az inasok számára. 2. A kockakő, mely fölött a kőmű-

ves testvérek a saját eszközeiket élesítik. 3. Az asztal, melyre a Mesterek jeleket írnak.

K: Egy páholy megalapításához hány személy szükséges?

V: Három személy páholyt alkot, öt rendes, hét tökéletes páholy ad ki.

K: Ki az a hét személy?

V: A Páholy Mestere, a két Segéd, két Kőműves testvér, két Inas.

K: Hol székel a Páholy Mestere?

V: Keleten.

K: Miért ott?

V: Mivel ott kel fel a nap. A Páholy Mestere tehát innen nézve jelöli ki a munkákat az operatív testvéreknek.

K: Láttad-e a Nagymestert?

V: Láttam, mindenképpen.

K: Hogyan volt öltözve?

V: Égkék és arany öltözetbe.

K: Hol ül a két Segéd?

V: Nyugaton.

K: Miért?

V: Mivel a nap itt fejezi be pályáját. Így a két segédnek itt az a feladata, hogy az operatív testvérek munkáit felügyeljék, őket elbocsássák, és a páholyt bezárják.

K: Hol foglalatoskodnak a Mesterek?

V: Délen.

K: Miért?

V: Mivel amint a nap Délen a legfényesebb, úgy a Mesterek is e teret birto-
kolják a páholy megerősítésére.

K: Hol vannak a kőműves testvérek?

V: Szétszórva az egész páholyban.

K: Miért?

V: Mert a kőműves testvérek operatívak, és a munkát ott kell elvégezni, ahol annak helye van.

K: Hol vannak az Inasok?

V: Északnak fordulva.

K: Miért?

V: Mivel eddig sötétben tévelyegtek, és hogy a Kőműves testvérek munkája a szemük előtt lehessen.

K: Mi az Inasok jele?

V: Tubalcain. Teremtés Könyve IV. 22.

Kérdések, melyeket a látogatóba jött testvéreknek kell feltenni.

K: Honnan jössz, testvérem?

V: A Szt. János páholyból.

K: Mit hozol?

V: Baráti üdvözlötet valamennyi testvérnek e páholyból.

K: Semmi többet nem hozol?

V: Szt. János Nagymester üdvözlöt titeket a háromszor három által.

K: Miért jöttél ide?

V: Hogy erkölcsömet javítsam, akaratomat engedelmességre zabolázzam, és a kőművesség megismerésében előrehaladjak.

Ha a látogató Testvért vizsgálat céljából a Tartomány Mestere küldte, a parancsoknak megfelelően válaszol.

A Kőműves Testvér Katekizmusa

K: Kőműves testvér vagy?

V: Az, mindenképpen.

K: Miként avattak Kőműves testvérré?

V: A körző, a G betű és a szögmérő segítségével.

K: Miért akartál kőműves testvér lenni?

V: A G betű miatt.

K: Mit jelent számodra ez a betű?

V: A geometriát, azaz az öt Tudományt.

K: Dolgoztál?

V: Mindenképpen; reggel, a Hold fényétől, estig, a Szaturnusz fényéig.

K: Mivel dolgoztál?

V: Mésszel, habarccsal és téglával, melyek a szabadság, az állhatatosság és az igazság jelképei.

K: Feloldoztak?

V: Mindenképpen, a B[oáz] oszlopánál.

K: Add meg a kőműves testvérek jelszavát!

V: Add meg az első betűt, és megadom neked a másodikat.

K: Mit jelöl a B[oáz] szó?

V: Salamon Temploma előcsarnokában a második ércoszlop neve, melynél összegyűlnek a kőműves testvérek, hogy jutalmukat megkapják.

- K: Milyen magasak voltak ezek az oszlopok?
 V: Tizenyolc könyök, azaz az alkar hossza a könyöktől az ujjhegyekig, tizenyolcszor véve.
 K: Mekkora volt a kerületük?
 V: Tizenkét könyök.
 K: Milyen vastagok voltak?
 V: Négy ujjnyi.
 K: Hány éves vagy?
 V: Majdnem hét.
 K: Merre halad az Inas és a Szabadkőműves testvér, azaz honnan jössz ide?
 V: Nyugatról keletre.
 K: Miért?
 V: Hogy a fényt megkeressük.
 K: Hány óra van?
 V: A nap közepe, azaz 12 óra, amikor a páholy megnyílik, vagy éjjeli 12 óra, amikor az bezáratik, berekesztetik.
 K: Mi a Szabadkőműves testvérek jele, azaz szimbóluma?
 V: Schibolet.
 K: Mi a páholyba belopakodó be nem avatott büntetése?
 V: Állíttassék csöpögő csatorna, vagy vízköpő alá, hogy a fejétől a lába tövéig csurom vizes legyen.

Az Inas Beavatásának Szertartáskönyve

1. Miután a jelölt letöltötte és szerencsésen teljesítette a vizsgálati időt, a páholy kijelöli a beavatás helyét, idejét és díját, az előterjesztő testvér feladata pedig, hogy ezeket a jelöltnek megmondja, a díjat tőle beszedje, és instruálja, hol és mikor hogyan kell viselnie magát; emellett arra is figyelmezteti, hogy időben ott legyen, nehogy várni kelljen rá.

2. Midőn a beavatandó jelöltet az előszobába bevezetik, először az előterjesztő testvér távozik tőle, majd a többi testvér is belép a páholyszobába. A beavatandó az előszobában marad egyedül. Akkor bezárják a páholyszobát, és senkinek sem nyitják ki, csak aki a kőműves jelet használva kopog. Az előszoba ajtaja előtt az őrző testvér vigyáz; és ha valaki egy nem beavatottat akarna belopni vagy erővel bevinni, jelenti az összegyűlt testvéreknek a fenyegető veszélyt ezekkel a szavakkal: *esik*, vagy *nincs jó idő*.

3. A páholyszobában ezalatt mindent, ami a beavatáshoz szükséges, ama testvér, kinek ez a kötelessége, előkészít és elrendez. Miután eme előkészületek rend-

ben lezajlottak, a Páholy Mestere az alkotmány szerint megnyitja a Beavatók páholyülését, és az őrző testvér ezentúl mindenfajta belépést megakadályoz.

4. Megkezdvén a páholyülést, a Páholy Mestere feltárja az okokat, ami miatt ülést tartanak, és kikéri az újoncra a testvérektől az egyetértés jelét, ami a jobb alkar kinyújtásával történik a festett tabló⁷⁰ irányába; majd egy testvért megbíz azzal, hogy menjen a jelölthöz, és vele szemben járjon el az előkészítő testvér szerepe szerint.

5. Megkapván a megbízást, az előkészítő testvér az előszobába siet, és megkérdezi a jelöltet, mit akar itt; mert nem kedvelik az egybegyűlt testvérek idegennek ilyen szoros közelségét. A jelölt erre minden kétséget kizáróan azt válaszolja, hogy őt N.N., tudniillik az előterjesztő testvér, rendelte ide. Válaszát az előkészítő testvér jól érthető hangon bejelenti a páholyban, és azonnal parancsot kap a Páholy Mesterétől, hogy a jelöltet a sötét szobába vigye.

Ez a sötét szoba, amennyire lehetséges, úgy legyen elrendezve, hogy a lehető leginkább alkalmas legyen komor találgatásokra. Legyen két ajtaja, az egyik a páholyba, a másik az előszobába nyíljon; a falak sötét színnel legyenek fedve; és semmilyen berendezési tárgy ne legyen benne egy fa asztal és egy fa szék kivételével. Az asztalon egy emberi koponya, a törvénykönyv, és gyenge fény legyen, lámpásban vagy a szokott módon. Nem egy páholyban csontvázat is tesznek ide, a megfelelő feliratokkal.

6. A felkészítő testvér bezárja a sötét szoba mindkét ajtaját, majd belép a páholyba, ahol addig más ügyeket tárgyalnak, vagy felfüggesztik az ülést az ő visszatartéig. Bizonyos idő eltelte után az előkészítő testvér, amint a Páholy Mestere megparancsolja, újra visszatér a jelölthöz, és bejelenti neki, hogy ha azt akarja, hogy beavassák, tegyen ígéretet rá, hogy mindazon dolgoknak, melyek beavatása ideje alatt reá várnak, teljes mértékben meg fog felelni. Megkapván ezen ígéretet, azt mondja neki, hogy engedelmességének első próbája a következő: kalapját, törbotját, pálcáját át kell adnia, továbbá az összes fém tárgyat, ami nála van, úgymint a pénzes erszényt, órát, naptárt; ami aranyból, ezüsből készült, egy papírba csomagolja; ugyanis az arany és az ezüst szolgál leginkább a vétkek ösztönzőjéül, és a Szabadkőműves azokat nem becsülheti. Ezek után bevezeti őt az előírt módon, azaz úgy, hogy jobb térde legyen lemeztelenítve; saru formájú lábbeli legyen a bal lábán; bal kezének alkarja meztelen, és mellkasának bal oldala is. Megkérdi akkor, tudja-e, hogy a kötelezettségek, amelyeknek alá akarja vetni magát, igen jelentékenyek, és hogy rendelkezik-e a kellő öntudattal, melyek segítségével a rá váró kemény próbákat lesz ereje elviselni.

⁷⁰ Festett tabló, más néven szabadkőműves szőnyeg. (A fordító megjegyzése.)

Elsősorban azon okokra kérdez rá, melyek a beavatásra ösztönözték. Nem valamelyik testvér csalogatta-e ennek megtételére? Nem pusztán kíváncsiságból teszi-e ezt? Készüljön arra, hogy türelmes legyen; mert bár a rendbe rögtön be fogják fogadni, türelemmel kell kivárnia az időt, várakoznia, míg célját ténylegesen elérheti. Eme előkészítő testvérnek a legteljesebb elővigyázatosságot és tekintélyt kell megtestesítenie, amint az a tett jelentékeny természete megköveteli.

7. Miután mindezt elvégezték, az előkészítő testvér értesíti a páholyt, ahol ezalatt megtörténtek a szükséges előkészületek. Ekkor tehát a Páholy Mestere a testvéreknek csendet parancsol, és utasítja őket, hogy úgy foglaljanak helyet, hogy a beavatandónak ne legyen mozgástere. Megnevezi emellett azokat a testvéreket, akik a beavatandót átvezetik a föld, a víz, a levegő és a tűz próbáján. Továbbá figyelmezteti a testvéreket, hogy e próbák alatt semmiféle könnyedség nincs megengedve, mivel az a beavatás aktusának méltóságát inkább kisebbítené, mint növelné.

8. Az előkészítő testvér megkapja a Páholy Mesterének parancsait, hogy vezesse be a beavatandót. Átmegy tehát hozzá, szeméit szalaggal beköti, és tüzetesen megvizsgálja, vajon a szemei tényleg jól be vannak-e fedve. Lemezteleníti továbbá, ha ez még nem történt meg, a bal mellét és a jobb térdét, sarut köt a bal lábára, és így felkészítve a páholy ajtajához vezet, ahol a beavatandó kopog az ajtón, nem pedig az előkészítő testvér.

9. Miután a páholy ajtaján elhangzanak a szokatlan, nem beavatottól való ütések, az Őrző testvér a Második Segédnek jelenti, hogy az ajtón eme szokatlan módon kopogtak. Ez jelenti az Első Segéd testvérnek, az pedig a Páholy Mesterének. Ő parancsba adja, nézzék meg, mi az. Ez a válasz, amely úton a jelentés is jött, visszatér, azaz a Segéd testvéreken keresztül eljut az Őrző testvérig, aki résznyire nyitja az ajtót, a nyíláson kidugja a kardját, és megkérdezi: Ki az?

10. Az előkészítő testvér válaszol: nemeslelkű beavatatlan, aki vágyik látni a fényt. Ez a válasz az Őrző testvéren keresztül eljut a Második Segédig, innen az Első Segédig, aki továbbítja a Páholy Mesterének. Mikor a Páholy Mestere meghallgatta, ezeket a kérdéseket teszi fel:

Mi a neve?

Hol született?

Melyik évben?

Milyen vallású?

Milyen világi állapotú?

Ezek után a Páholy Mestere megparancsolja, hogy vezessék be a beavatatlant. Az Őrző testvér nagy erővel kitarja az ajtószárnyakat, a Második Segéd pedig megragadja a beavatatlant. A bevezető testvér ezen szavakkal ellép tőle: Most sorsodra bocsájtalak, és nem óvlak tovább attól. A Páholy Mestere így szól a

Második Segédhez: Tiszteletreméltó Második Segéd testvér, vezesd be a beavatlatlant, és szegezd csupasz kardod bal mellének.

11. A Második Segéd a jelölt felé nyújtja kihúzott kardját, melynek hegyét ez bal kezével megragadja, és bal mellének szegezi. A Segéd bal kezével a Jelölt jobbát fogja, a jobbal pedig a kard markolatát, és e módon vezeti végig az úton, amely az Első Segédig nyílik. A beavatlatlan itt tisztelete jelét adja. A bevezető testvér feladata ezzel véget ér, és visszamegy a saját helyére.

12. Akkor a Páholy Mestere így szól a jelölthöz: Mit akarsz? Talán pusztá kíváncsiságból jöttél e helyre, hogy a mi misztériumainkat könnyebben kikutathasd? majd kiadd azokat a beavatlatlanoknak? Nem vagy-e jártas a tudományokban, és állapotod kötelességeit ismered-e? Eleddig munkálkodásaidban nem követtél el semmit, ami egy tisztességes férfi számára csúf és nemtelen lehet? Nem csatlakoztál valamely társasághoz vagy testvériséghez, mely ellenünk van? Égsz-e a beavatás vágától? Aláveted-e magad mindennek, mellyel téged próbára bocsájtunk?

Ezekre a Jelölt tetszése szerint válaszol.

13. Mihelyt a beavatlatlan kijelentette, hogy kész alávetni magát minden próbának, a Páholy Mestere így szól hozzá: Bár látom, hogy elhatározta magad, nem titkolhatom, hogy igen nehéz próbáknak veted alá magadat, melyet állhatatosságod talán alig tud majd elviselni. Érett ítélettel kell megfontolnod, mit teszel. Még van időd visszalépni. Azon dolgokról, melyek ezidáig közöttünk történtek, örök hallgatást ígérünk neked.

14. Ha a beavatlatlan elhatározásában megingathatatlan marad, a Páholy Mestere ezt mondja: Tiszteletreméltó Második Segéd testvér, mivel e beavatlatlan magabiztosan aláveti magát a próbáknak, vezesd őt a legtitkosabb útra a levegőn át, úgy, hogy nyugatról északon át kelet felé menjen, aztán pedig keletről nyugatra.

15. A kardot a jelölt kezéből, nehogy valami szerencsétlenség történjen az úton, kiveszik, és a Második Segéd elég keményen megragadja őt. Szokatlan léptekkel kényszeríti útra, északról, azaz az oszloptól, ahol a Második Segéd áll, kelet felé fordulva, innen délnek, majd keletnek, és e módon háromszor körbevezetik a Segéd testvérek négyszög alakban a festett tabló körül, közülük a tekintélyesebb a jobbát, a Második Segéd pedig a balját fogja.

Míg az utat megteszik, a jelenlévő testvérek függőnjukkal suhogást csapnak, mely a vihar által felkorbácsolt levegő zaját jeleníti meg. Ekkor előtte akadályokat alkotnak, hogy úgy gondolja, egyszer a magasba emelkedik, egyszer pedig a mélységbe süllyed alá.

Mihelyt a jelöltet elvezetik a Páholy Mesterének trónjához, a Páholy Mestere a kalapáccsal megüti asztalát, mire az összegyűlt testvérek tetszésük jelét függőnjukkal megadják.

Befejezván útját a jelölt a Segéd testvérek között, előbb meghajolván a Páholy Mestere trónja felé, megáll. A Páholy Mestere megkérdezi, mi az elképzelése a vallásról? Vajon nem az állam és a legfelsőbb rend elleni valamiféle összeesküvés kútfeje? Vajon nem követnek-e el miatta bizonyos értelemben szándékos emberölést? Vajon feltett szándékában továbbra is megmarad? – Akkor így szól: Tiszteletreméltó Második Segéd testvér, vezesd át a beavatlatlant a víz elemén.

Ezen út alatt minden ugyanúgy zajlik, mint a levegő útja alatt, kivéve, hogy ekkor valamennyi hideg vizet kell többször ráfröccsenteni. Visszavezetik a helyre, ahol állt, és a Második Segéd jelenti a Páholy Mesterének, hogy az utat szerencsésen megtették. A jelölt, amint megállt, meghajol. A Páholy Mestere így szól: Befejezted a második utat, de tudod, hogy előtted áll a nehezebb harmadik. Elég állhatatossággal bírsz-e, hogy ennek aláveds magad? Igen bátor lélek kell ehhez. – Tiszteletreméltó Második Segéd testvér, siess tehát, és vezesd őt át a tűz elemén, hogy megtehesse a harmadik utat, semmihez sem fogható gyorsasággal.

Eme út alatt gyúlékony anyagokat lobbantanak lángra, úgy, hogy a beavatlatlan érezze a lángok forróságát, anélkül, hogy bármiféle veszélyben lenne.

16. Miután erős lélekkel megtette ezt az utat is, arra a helyre vezetik, ahol állott, és megparancsolják, hogy a szokott módon hajoljon meg. Csend. Akkor a Páholy Mestere: Eltökéltségeddel, lelked erejével elégedettek vagyunk, hátra van még, hogy véred a miénkkel keveredjék. Sebész testvér, jöjj, végy tőle tizenkét uncia vért.

Mihelyt a jelölt kijelenti, hogy ennek a próbának is alá akarja vetni magát, megtörténnek az érvágás előkészületei, és megparancsolják, hogy üljön le egy székre. Egy éles tollal megvágják, és a vénája fölé, melyet fel kellene vágni, egy spongyából meleg vizet csorgatnak, hogy a jelölt azt higgye, a saját vére folyik. Ez a víz egy előkészített csészébe folyik. Az eret a szokott sebészi módon elzárják. A jelölt a két Segéd között elfoglalja helyét.

17. A Páholy Mestere e módon szólítja meg: Mind állhatatosságoddal, melynek jeleit adtad, mind pedig készséges engedelmisségeddel, mellyel parancsainkat teljesítetted, olyannyira elégedettek vagyunk, hogy méltónak találunk arra, hogy tiszteletreméltó társaságunkba befogadjunk. Felmentelek téged a további próbák alól. Járulj közelebb a Bölcsesség trónjához. Tiszteletreméltó Első és Második Segéd testvérek, vigyétek őt a templom lépcsőjére.

Azok egészen a tabló végéig vezetik.

A Páholy Mestere: Testvéreim, adjátok meg a jelet. – A testvérek egyenként egyik kezükkel a másokra ütnek.

A Páholy Mestere: Tiszteletreméltó Első és Második Segéd testvérek, oldjátok le a köteléket a szeméről.

Eközben elalszanak a fények, meggyújtják a lámpást.

Az összegyűlt testvérek kihúzzák tőrüket, és hegyüket a jelölt arcának szegezik. Ebben a helyzetben áll valamennyi addig, amíg a Páholy Mestere a $\cup \cup$ – jelet kalapácsával ki nem veri az asztalán.

A szemek kötelékét most előbb a Második Segéd oldja meg. A jelölt ebben a helyzetben marad egy egész percig, hogy láthassa, a testvérek kihúzott tőrrel vannak felfegyverkezve.

A Páholy Mestere: Kötözzétek be újra a szemeit.

Ezt a Második Segéd testvér végzi, a többiek tőrüket visszacsúsztatják hüvelyébe.

A Páholy Mestere: Tisztelt Első és Második Segéd testvérek, vezessétek a jelöltet át a beavatatlanok három nagy beavatatlan lépésén. Azok őt három lépéssel elvezetik a Szószólóig; egyik lábát az első kapura állítják, másikat a másodikra, és így továbblépve a jobbat a harmadikra.

A Szószóló súlyos és tiszteletteljes hangnemben így szól hozzá: Állj meg, beavatatlan! Be akarsz lépni ebbe a tiszteletreméltó rendbe; de ez sokkal komolyabb dolog, mint ahogyan azt képzeled. Semmi nincs benne, ami a vallással, semmi, ami az állammal, semmi, ami a jó erkölccsel ellentétes: gondold meg újra, mire vágysz, még van idő visszalépni. Ha azonban elhatározásod erős, melynek jeleit eddig nekünk megadtad, és nem hagyja, hogy kitűzött célotdtól elállj: tudd meg, hogy nemcsak nekünk, akik itt jelen vagyunk, hanem az egész rendnek, sőt, a tisztességes emberek mindegyikének fogsz esküt tenni, ők lesznek hűséged és titoktartásod legszentebb őrei és felügyelői; és nem fog elmaradni, ha okot adsz rá, a hitszegés büntetése.

Most a Páholy Mesterének trónjához vezetik, ahol a kőművesek szokott módja szerint letérdel, azaz úgy, hogy jobb térdével a földre nyomja a háromszög egyik szárát, bal lábán áll, jobb és bal combjával pedig zárja ezt a háromszöget. Jobb kezét Szt. János evangéliumára helyezi, és az Alkotmányra, és kivonja a reá újra visszaövezett kardját. Bal kezében körzött tart szögyszerűen kinyitva, az egyik szár hegyét szívének szegezi.

A testvérek felfedik fejüket.

A Páholy Mestere: Azt akard tehát, hogy befogadjunk? Akarod-e magadat a legerősebb szent esküvel lekötelezni nekünk?

18. A Páholy Mestere: Mondd tehát a szent eskü szövegét, amit neked előre olvasunk, tiszta és érthető hangon.

Eskü:

Én ... esküszöm és fogadom a földkerekség építésének és e tiszteletreméltó társaságnak jelenlétében, hogy a Kőművesek Könyve királyi tudományának tit-

kait, melyeket most vagy később nekem kinyilatkoztatnak, hűségesen őrzöm és rejtem, és soha senkinek, csakis hűséges és törvény szerinti testvérnek a szükséges vizsgálat megejtése után, vagy a törvényesen összehívott testvérek igaz és tiszteletreméltó páholyában nyilatkoztatom ki őket. Ígérem emellett, hogy testvéreimet szeretni fogom, őket minden szükségben tehetségem szerint, fenyegető veszedelemben szóval és tettel, sőt, életveszedelemben is támogatom. Kötelezem továbbá magamat, tekintetbe véve helyzetünket e királyságban, hogy sem beavatásom helyét, sem a Mesterem vagy más testvér nevét nem adom ki. Ha pedig előre megfontolt szándékkal, rosszakaratból e tiszteletreméltó társaságot elárulnám, nem kisebb büntetésnek vetem alá magamat, mint hogy torkomat át-vágják, nyelvemet kivágják, szívemet bal keblemből gyökerestől kitépják, testemet hamuvá égessék, és hamvaimat a földön szétszórják, hogy semmi emlék ne maradjon utánam. Isten engem úgy segítjen, s az ő Szent Evangéliuma.

19. Bevégeztén az esküt, a Páholy Mestere a szokott $\cup\cup$ – ütést háromszor megadja kalapácsával, színleg a körző csúcsára mérve, melyet a Jelölt, egyik szárát hegyével szívének irányozva bal kezében tart. A Segédek felsegítik a földől, és a Páholy Mestere: így szól: Tiszteletreméltó Első Segéd testvér, vezesd nyugat felé. – A Segédek visszavezetik a helyre, ahol a beavatása alatt állt, és közrefogják.

20. Így szól most a Páholy Mestere: Testvéreim, adjátok meg a jelet. – A töröket hangtalanul kivonják. – A Páholy Mestere megkérdi a Jelöltet: Mit fogsz látni? Ez válaszol: A fényt. – A Páholy Mestere: Van annyi lelkierőd, hogy bízz magadban, hogy el tudod majd viselni a fény erejét? – A Jelölt válaszol: Bízom benne, hogy elviselem. – A Páholy Mestere: Tiszteletreméltó Második Segéd Testvér, nyisd fel előtte a fény első fokát. – Akkor a Második Segéd Testvér megoldja szemei kötelékét, az Első Segéd háromszor kezei ütésével megadja a jelet a többieknek, akik töreiket a Jelöltre szegezik. Igen mély csend.

21. A Páholy Mestere így szól: Látod, hogy testvéreim kardja reád van szegezve? Beléd döfik őket, ha a nekünk adott esküdhöz hűtlenné válva titkainkat el mered árulni; de tudd meg, hogy mindig készségesen fognak szolgálni veled, ha ígéreteidet állod, és méltó kőművesnek bizonyulsz.

22. A töröket újra elrejtik, és a testvérek megadják a szokott kőműves jelet. – A Páholy Mestere ezt mondja: Tiszteletreméltó Első Segéd testvér, mondd el neki, hogy az Inasnak milyen lépéseket kell tennie.

Ez megmutatja neki az inasok hármaskégyölépését, és felszólítja, hogy Salamon Templomának a táblóra festett hét lépcsőfokán menjen fel, s mihelyt ezt megtette, a szokott lépésekkel az oltárhoz vezeti.

22. A Páholy Mestere felkel, és így szól a Jelölthöz: Szent esküt tettél nekünk, a reád rótt próbáknak szabad akaratból alávetted magadat; vétenél saját

tisztességed ellen, ha lépésed visszavonnád, mielőtt befogadunk; semmi más nincs már hátra, mint hogy téged e tiszteletreméltó rendbe befogadjunk. Kívánod, hogy ez az utolsó lépés megtörténjen veled?

24. Mihelyt a Jelölt kinyilvánítja, hogy kívánja, a Páholy Mestere megparancsolja neki, hogy kőműves szokás szerint ereszkedjék térdre; felszólítja emellett, hogy a körző hegyét tegye a bal keblére, ő maga a csúcsát bal kezével fogja, jobbával pedig a kalapáccsal a körző csúcsára három könnyed ütést mér, az első ütésnél így szólva: Bátorság; a másodiknál: Bölcsesség; a harmadiknál: Szépség. Ez megtörténvén hosszabb szünet nélkül megszólal: Ama hatalomnál fogva, mely nekem a Bölcsék közül a Legbölcsőbbtől adatott, téged a Szabad Kőművesek rendjébe befogadlak. Kelj fel, Testvérem.

25. Miután a beavatott felkelt, a Páholy Mestere ezt mondja: Eleddig úrnak szólítottalak; de örvendek, hogy téged most már kedvesebb névvel szólíthatlak. Jöjj ide, Testvérem, hogy felövezzek.

26. Eközben, míg a Páholy Mestere a beavatott testvért felövezi, azaz függővel felruházza, így szól: A mi társaságunk sajátos szavakat, jeleket, jelvényeket használ. E függőt ruhának nevezzük, e nélkül a páholyunkban megjelened nem illő. Nem véletlenül adtunk neked fehér ruhákat. Figyelmeztessen téged ez a szín, hogy a kőműves erkölcsének tisztaságban, szentségben és ártatlanságban kell fényleniük.

27. Átad továbbá neki egy fehér kesztyűt, melyet a kőművesek nyelvén páncélnak neveznek, és figyelmeztetni, soha e nélkül ne jelenjen meg a páholyban.

28. Ugyanezt tesz a Páholy Mestere egy egyazon színű női kesztyűvel, és ezt mondja: A női nem páholyunkból ki van zárva, de nem megvetésből. Sőt, a női nemet, amely rendünket újabb hajtásokkal gyarapítja, becsben tartjuk. Vedd e kesztyűt, és pedig azon feltétel mellett, hogy azt annak a leánynak vagy asszonynak, akit a legméltóbbnak hiszel erre, ajándéknak add.

29. A Páholy Mestere megtanítja arra, milyen a kőművesek jele a páholyban, illetve a páholyon kívül. A nagyobb közülük a következő: Mindkét alkart függőlegesen lebocsátjuk. A bal kéz mozdulatlan marad, a jobb kéz négy ujját szorosan összenyomva a hüvelyket úgy megemeljük, hogy közte és a négy ujj között rés támadjon, mely egy negyed kört formáz. Akkor ezt a kezet a bal vállhoz emeljük, innen a torok előtt átvisszük a jobbra, majd függőlegesen lebocsátjuk. – Megmutatják a kisebb jelet is, melyet nyilvános helyeken és beavatatlankor közelében lehet megadni. Hozzáteszi a Páholy Mestere, hogy ezt a jelet azért alkalmazzák, hogy a kőműveseket emlékeztesse, torkuk elvágásának terhe alatt kötelezték magukat, hogy a társaság titkait nem árulják el; és megtanítja a beavatottat, hogy miután egy páholyülés összehívását elhatározzák, ezzel a jellel kezdik el azt.

30. Megtanítja az inas kézjelét. Szemközt kinyújtják jobbjukat, és a Páholy Mestere hüvelykujával az összefogott kézre háromszor ismételve a $\cup \cup -$ jelet nyomja. A beavatott inas ezt a nyomást viszonzozza.

31. Átadja neki a jelvényt a Jakin szóval, mely Salamon Templomának alaprajzából származik, és mely a következőképp kérhető meg:

Kérdező: Add meg nekem az inasok jelszavát.

Válaszoló: Add meg az első betűt, és én megadom a másodikat.

K: J.

V: A.

K: K.

V: I.

K: N.

V: Ja.

K: Kin.

V: Jakin.

Átadja a befogadottnak a páholy kapujában kért jelszót vagyis jelet. Az a Tubalkain szó.

32. Megtanítja ezután a Kőművesek ritmusjelét: $\cup \cup -$, melyet ütésnek, és nem nyomásnak neveznek; és hozzát teszi, hogy ezzel az ütéssel akkor kell élnie, amikor valahol Kőművesként akar bemutatkozni.

33. Megtanítja, hogy az inaskodás három évig tart.

34. Átadja neki a becsület jelét, mely egy fényezetlen kanál, és amelyet egy égkék szalagon a keblükre függesztenek.

35. Megmagyarázzák neki a festett Tablót. A felfestett jelek Salamon Templomát jelképezik. Ebben rögvest az elején Szögmérő található, mely isten és a többiek szeretetét jelöli. – A Három Lépcsőfok az erények szimbóluma, melyekben a kőművesnek jeleskedni kell: titoktartás, elhivatottság, türelem. – Körző, mely felfelé fordítva látható, és az igazságot, őszinteséget, igazságosságot jelöli. – A Faragatlan Kő az emberi szív emblémája, mely hajlik a vétkekre. E követ tehát nap mint nap csiszolni kell. – Jakin oszlopa, ahol az inasok gyülekeznek, hogy munkájuk jutalmát elnyerjék, az Istenben való erősszívűséget jelöli. – A függő és a Szintező a testvérek egyenlőségét és karakterét mutatja. – A Mester Asztala azon tudományokat jelöli, melyeket a mester testvérnek el kell sajátítani. – A Nap és a Hold a világmindenség két nagy világítója, tehát a fényben kell járni. – A Templom Hét Lépcsője a hét tudomány fokát jelöli, melyeken át a bölcsesség templomába juthatunk. – A Lángoló Csillag a legfelsőbb szellemi erő jelenlétére figyelmezteti a kőműveseket. – A Három Ablak és Gyertya a nap Keleti, Déli és Nyugati fényét jelöli; mivel a nap a nappal eme három részében világít, az éj közepén láthatatlan; emellett pedig hogy éjjel a hold és a csillagok fénylenek, de ezek fénye

a nap életadó fényéhez hozzá sem mérhető. – Mozaikpadló, amely a szép és szilárd alapot jelöli, melyre a páholy épül. – Az Összecsomózott Bojt a rend valamennyi testvére közötti szoros kötelék jele.

A Páholy Mestere hozzáteszi: Látod tehát testvérem, az inas első és legfőbb feladata erkölcsének jobbítása, rendezetlen érzelmeinek megzabolázása, szíve erkölcsének kimunkálása.

36. Felolvassák a Törvényt és az Alkotmányt, és a beavatott testvér aláírja.

37. Átadják neki az Inasok katekizmusát.

38. A kőművesek ábécéje #, – az évek és hónapok kőművesek által szokott számítási módja.

39. A beavatott visszakapja kalapját, törét és pálcáját. A Páholy Mestere megkéri tőle a jelet, a jelvényt és a kézjelet, és a szokott hármassal illeti. A jelenlévő testvéreket bemutatja neki, kijelöli ülőhelyét, ahol a Mester balján a páholyülésen helyet kell foglalnia.

40. A Szószóló testvér beszédet tart, mely elhangozván a páholyülés berekesztetik.

(Balogh Piroska fordítása)